Бүхы оронуудай пролетаринар, нэгэдэгты!

БУРЯАД ҮНЭН

СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ КОММУНИС ПАРТИИН БУРЯАДАЙ ОБКОМОЙ,
БУРЯАДАЙ АССР-эй ВЕРХОВНО СОВЕДЭЙ, МИНИСТРНҮҮДЭЙ СОВЕДЭЙ ОРГАН

Газетэмнай 1921 оной декабриин 21-һээ гарана | № 197 (17320) | 1986 оной августын 27, среда | Сэн 3 мүн.

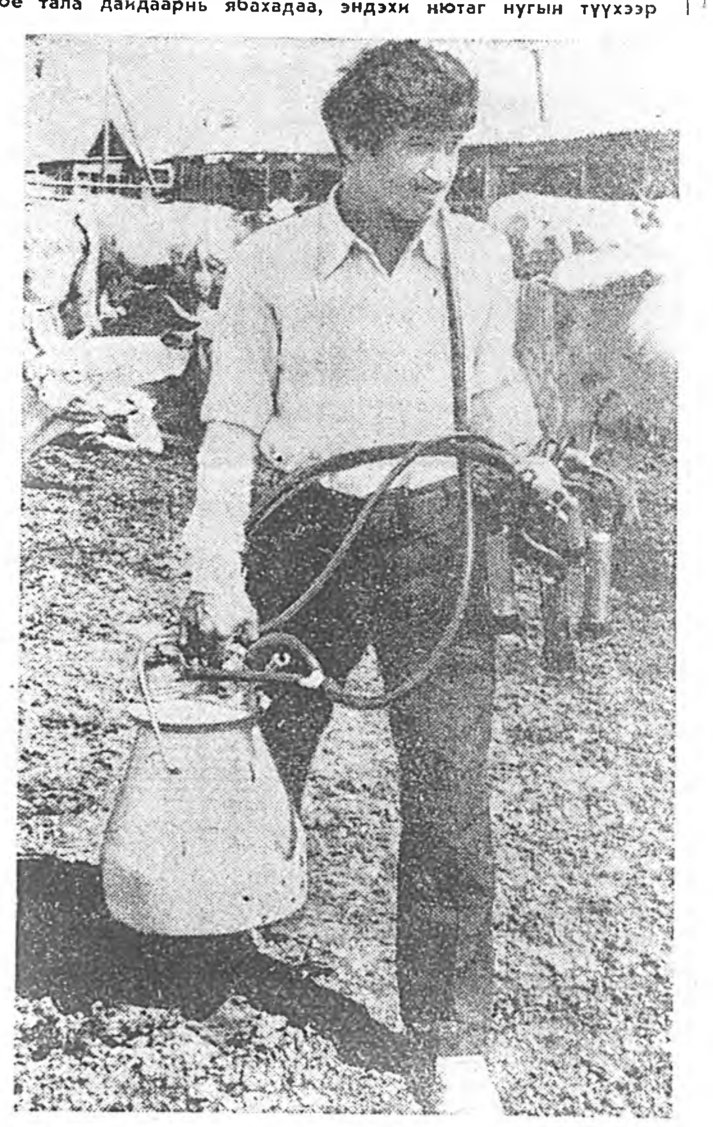
АЖАХЫН АЖАЛАЙ НЭГЭ ҮДЭР

ФОТООЧЕРК

1.

Сэлэнгэ, Сүхэ, Хёлго голнуудай хоорондо нэмжырэн оршоһон арал дээрэ сагай али нэгэ холын үедэ буряад угсаатан түбхинэн ажаһуудаг болоһон байгаа ха. Үзэсхэлэн гоё тала дайдаарнь ябахадаа, эндэхи нютаг нугын түүхээр баян байһаниие анхаран ойлгожол, нимэ тобшолол гаргаһан байжа болообди.

Сэлэнгын районой XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозоор ябаад гарахадамнай, үбһэ хуряалгын халуун хаһа байһан юм. Харин мүнөө таряа хуряалга түлэгтоо орошобо. Тиигэбэ һаа яабашье энэ түрүү ажахын ажалай нэгэ үдэр соо болоһон хэдэн үйлэ хэрэгүүдые фото-зураг дээрэ буулгажа абаад, уншагшадайнгаа һонорто дурадхаха һанаан бии һэн...

Зургаан Дэбэһээ гараад, яһала удаан талын тооһо бурьюулан ябаһанаа, ойн захаар табилуулан, Царам гээд алдаршаһан газарта хүрэжэ ерэбэбди. Эндэ колхозой һү һаалиин дүрбэн фермын хоёрынь байрланхай. Һаалишадай байранууд, малай хорохо һарабша, хорёонууд эндэ дарагараар баригданхай. Илангаяа үүлтэртэ үнеэдые харууһалдаг фермынхидынь Сэлэн-Дүүмын заһабарилгын заводой гаргаһан гэрхэнүүд соо байхадаа, гэртэхиһээ дутуугүй байратай. Эндэнь газаар нособог пээшэнгүүд, холодильнигууд, бусад шухала хэрэгтэй юумэнүүд бии. Һаалишадай хэрэглэмжэнүүдые хангалгада колхозой правлени, партком, профком онсо анхарал хандуулдаг юм.

Эндэхи һаалишад зунай саг соо һүн далайгаа дэлбэрүүлхэ хараа бодолтойгоор ажаллана. Үдэрэй гурба дахин үнеэдээ һааха зуураа малаа гансал адуулаад байнгүй концентрат, дабһа бүлеэн уһанда холижо, малдаа уулгадаг заншалтай. Һүүлэй дүнгүүдээр «Шэнэ фермэ» гээд нэршэһэн фермын коллектив эрхимээр ажаллаһанайнгаа, түсэб болон уялгануудаа дүүргэһэнэйнгээ түлөө совхозойнгоо правлениин, парткомой, профкомой, комсомолой комитедэй болон КПСС-эй райкомой, райсоведэй гүйсэдкомой, ВЛКСМ-эй райкомой дамжуулгын Улаан Тугуудта хүртэһэн байна. Үүлтэртэ мал харууһалдаг фермыншье һаалишад баһал барагаар ажаллана.

СССР-эй Верховно Соведэй депутат Зинаида Гылыкова, 1-дэхи классай малшан Мария Сосова, залуу һаалишад Сергей Гармаев, Любовь Буянтуева болон бусад олон малшад зунай зулгы хаһые һайнаар хэрэглэхые оролдон ажаллана. Онсолходо, комсомолка Любовь Буянтуева үхибүүтэй боложо, ажалдаа нэгэ б а г а забһарлал хэбэшье, дахинаа хүдэлмэридөө гарамсараа, урданайхи мэтэ габшагайгаар ажаллана. Зунай хаһа соо дүн хамтадаа 158 центнер һү бухыдэнь һааха даабаритай аад, августын эхеэр 180 гаран центнер һү һаагаад байгаа һэн.

Харин колхозой бүхы һаалишад июль һара соо үдэрэй 10—12 килограмм һү үнеэн бүриһөө һаадаг байгаа. Иигэжэ колхозоороо дунда зэргээр үнеэн бүриһөө 2400 килограмм һү һаадаг болохо хүсэлөө Ноёхоной һаалишад бэелүүлхэ аабза гэжэ найдахаар байгаа һэн.

Һаалишадай бидэнэртэй хөөрэлдэһөөр байтарнь, үдын һаам ойртобо. Тиигэһээр абар табар модоёо тала руу сасаһаар тогтоһон тужын саанаһаа үнеэд һубарилдан гараа һэн. Малшад хубсаһаяа һэлгээд, үнеэ һаадаг аппарадуудаа бэлдэжэ эхилбэ. Царамда ажалай үдэр үргэлжэлбэ...

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: республикын гурбан мянгатанай клубай гэшүүн, залуу һаалишан хүбүүн Сергей Гармаев.

БҮХЭСОЮЗНА СОЦИАЛИС МҮРЫСӨӨНДЭ ИЛАГШАД

КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Министрнүүдэй Совет, Профессиональна Союзуудай Бүхэсоюзна Центральна Совет болон ВЛКСМ-эй Центральна Комитет 1985—1985 онуудта малай үбэлжэлгые амжалтатайгаар үнгэргэхын, энэ үбэлжэлгын үедэ мал ажалай продуктнуудые ехээр үйлэдбэрилжэ худалдахын түлөө дэлгэрһэн бүхэсоюзна социалис мүрысөөнэй дүнгүүдые хаража үзэбэ.

Илагшад КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй, ВЦСПС-эй болон ВЛКСМ-эй ЦК-гай Хүндэлэлэй грамотануудаар шагнагдаа гэбэл:

Хүдөөгэй 200 район; колхоз, совхозуудай, ажахынууд хоорондын ба бусад промышленнэ предприятинууд ба эмхинүүдэй хамһабарин хүдөөгэй ажахынуудай 1009 коллектив, тэрэ тоодо

Буряадай АССР-һээ

1. Ивалгын район.
2. Баргажанай районой Карл Марксын нэрэмжэтэ колхоз.
3. Зэдын районой Ленинэй орденто Борьёогой совхоз.
4. Зэдын районой Оёорой совхоз.
5. Захааминай районой Енгорбойн совхоз.
6. Ивалгын районой «Пригородный» совхоз.
7. Мухар-Шэбэрэй районой Сутайн совхоз.

ЯДЕРНА ТУРШАЛГАНУУДЫЕ БОЛЮУЛХА

Москвада пресс-конференци болобо

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой августын 18-да совет телевиденеэр Мэдүүлгэ хэһэнтэй дашарамдуулан, совет ба гадаадын журналистнуудта зорюулагдаһан пресс-конференци августын 25-да СССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министерствын хэблэлэй түбтэ болобо. СССР-эй гадаадын хэрэгүүдэй министрэй нэгэдэхи орлогшо Ю. М. Воронцов, СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй Генеральна штабай начальник, обороны министрэй нэгэдэхи орлогшо, Советскэ Союзай Маршал С. Ф. Ахромеев, СССР-эй МИД-эй мэдээсэлэй захиргаанай начальник Г. И. Герасимов тэрэниие үнгэргөө.

Ю. М. Воронцов пресс-конференци дээрэ үгэ хэлэхэдээ, иигэжэ мэдүүлбэ: буу зэбсэгүүдые хуряалгын гол шухала асуудалнуудаар, нэн түрүүн уласхоорондын политикын үндэһэн шухала асуудалнуудай нэгэн болохо ядерна туршалгануудые болюулха тухай асуудалаар М. С. Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэ, ядерна тэһэлэлгэнүүдые нэгэ талаһаа болюулалгаяа 1987 оной январиин 1 болотор һунааха гэһэн шиидхэбэри мүнөө бүхы дэлхэйн арадуудай анхарал татажа байна.

Олонхи правительствануудай, политическэ болон ниитын ажал ябуулагшад бүхы оронуудай эгээлэй юрын хүнүүд ядерна туршалгануудые хойшолуулагшагүйгөөр болюулхын түлөө һанамжануудаа эрид шууд мэдүүлнэ. Ядерна тэһэлэлгэнүүдээр манай бүмбэрсэг дэлхэйе дорьбоон доһолгожо байһан США-гай бүлэг хүнүүд лэ энээниие буруушаана.

Холбоото Штадуудай бэелүүлжэ байдаг ядерна тэһэлэлгэнүүдые хэхэ харата зорилгонуудаа Вашингтон үргэлжэлүүлжэ байнхай. Ядерна буу зэбсэг туршалгануудые бүгэдэ ниитээрээ бүрин хүсэдөөр болюулха тухай договорые США буруушаанагүй, гэбэшье ёһотой һайн хиналтегүйгөөр энээниие бэелүүлжэ шадахагүй юм гэжэ Сагаан байшангай аппарадай хүтэлбэрилэгшэ Д. Риган мэдүүлбэ. Хиналта шалгалта тухай тезис дурдангүй, ядерна буу зэбсэгээ нарижуулан һайжаруулхын тула Холбоото Штадуудта туршалганууд шухала хэрэгтэй гэжэ США-гай президентын бусад түлөөлэгшэд нюунгүйгөөр хэлэдэг байна. Ядерна буу зэбсэгүүдэй талаар хэн хэнээ «ахижа гараха гээшэб» гэһэн бодомжонуудта Вашингтондо төөришэнхэй.

Гэбэшье хэрэг ушар гансал хиналтада үндэһэлнэ бэшэ. Советскэ Союз али бүхы түхэл шэнжэнүүдые дурадхаһан байна. Ядерна туршалгануудые болюулхын хойноһоо хинаха арга бии гэжэ Советскэ Союз тоолоно гээд мэдүүлхэ байнаб. Семипалатинск шадар эрдэмтэдэй бэелүүлһэн хиналта тухай совет-американ хамтын туршалгын жэшээ дээрэһээ энэ элеэр харагдана.

Ядерна тэһэлэлгэнүүдые дары түргөөр болюулха талаар зургаан гүрэнэй («Делиин зургаанай») — Аргентинын, Грециин, Индиин, Мексикын, Швециин болон Танзаниин — гүрэнүүдэй ба правительствануудай толгойлогшонорой хамтын ажал ябуулгые Советскэ Союз үндэрөөр сэгнэнэ. Ядерна туршалга болюулалгые хиналгада туһаламжа үзүүлхэ тухай «Делиин зургаанай» дурадхалые хэрэглэхээр бэлэн байһан тухайдаа мэдүүлээ һэмди. Совет болон американ экспертнүүдтэй эдэ зургаан ороной экспертнүүдэй уулзалга эмхидхэхэ дурадхал дэмжэжэ байһанаа мэдүүлээ һэмди.

Ядерна туршалгануудые болюулха тухай Холбоото Штадуудтай хэлсээ баталжа болохо гэжэ бидэ тоолонобди. Совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэ иимэ хэлсээндэ гар табигдаха аргатай гэжэ КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачев нэгэтэ бэшэ мэдүүлһэн байгаа. Хэрбээ энэ талаар таарамжатай зохид политическэ байдалай байгуулагдаад байгаа һаань, иимэ үрэ дүн туйлагдаха юм.

Удаань журналистнуудай олон тоото асуудалнуудта харюунууд үгтэбэ.

(ТАСС).

АМГАЛАН БАЙДАЛ — СОВЕТ АРАДАЙ ХҮСЭЛ

ХҮДЭЛМЭРИШЭН УГАЙ ҮМЭНЭҺӨӨ

Бидэ бүлынгөө уг залгамжалуулан, түмэр замда ажалланабди. Эсэгэмнай Иннокентий Семенович түмэр зам заһабарилагшадай бригадираар бүхы наһаараа хүдэлжэ гараа. 8—9 хүнһөө бүридэһэн Горбуновтоной бригада гэжэ нэгэ үе алдаршаһан бэлэй. «Илангаяа дайнай үедэ хүшэр хүндэ һэн, — гээд эжымнай дурсадаг. — Абатнай дайнда мордонхой. Гэбэшье үндыхэ, ажал хэхэ наһандаа хүрэхэдөө, үхибүүдни хойно хойноһоо түмэр замда хүдэлхөөр ороо һэн».

Мүнөө иимэ амгалан сагта ажаһуужа байһан бидэнэр дайнай үеые һанахадаа, досоомнай жэхэгэд гэдэг. Дайн гээшые үлэн хооһон үхибүүнэй нюдөөр хараһан байна бшуубди. Тиимэһээл Улаан-Үдын түмэр замай дистанциин 3-дахи околодогой хүдэлмэришэд бүхы коллективээрээ сугларжа, нүхэр М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэһэн Мэдүүлгые халуунаар зүбшэн хэлсээбди, дэмжээбди. 1987 оной январиин 1 болотор ядерна тэһэлэлгэнүүдые хэхэгүй гэһэн нэгэ талын мораториин болзорые һунгааха гэһэн парти, правительствымнай шиидхэбэри тон шухала байна.

Эндэ сугтаа хүдэлдэг түрэл гаралтайгаа суг — Анна, Елизавета, Дарья, Иван, Александра, Владимир Горбуновуудтай ехэ бүлын зүгһөө нэгэн дуугаар мэдүүлнэбди: газар дэлхэй дээрэ хохидол һүйд татагша дайн дажарые манай совет гүрэн дахинаа бү үзэг. Эрхим һайн ажалаараа урмашажа, үри хүүгэдээ үндылгэн үргэжэ, ажана жаргахаһаа һайхан юумэн энэ дэлхэй дээрэ үгы. Хүдэлмэримнайшье урагшатай: үнгэрһэн долоон һарын мүрысөөнэй дүнгөөр 10 балл гэһэн сэгнэлтэ үгтөө. Энэ һайн дүн гээшэл. Бидэ эб найрамдал тухай хүсэлөө бата найдамтай ажалаараа батадхахабди.

С. ГОРБУНОВ,
түмэр замай Улаан-Үдын дистанциин околодогой бригадир.

ЕРЭЭДҮЙН ЖАРГАЛАЙ ТҮЛӨӨ

ООН-ой соносхоһон Эб найрамдалай жэлдэ ядерна болон бусад түхэлэй буу зэбсэгүүдые үгы болгохо, ядерна тэһэлэлгэнүүдые болюулха, эб найрамдалай холбоо барисаа байгуулха талаар Совет оромнай олон тоото хэмжээ ябуулганuудые эмхидхэнэ, буу зэбсэгээ хуряахыень, тэһэлэлгэнүүдээ болюулхыень США-е мүн лэ уряална. Тиимэһээ Советскэ Союзай эб найрамдалта политикые, бидэ, залуу хүдэлмэришэд халуунаар дэмжэнэбди. Мүнөө үеын гол шухала шиидхэбэринүүдһээ — ядерна элшэ хүсые аюулгүйгөөр, хүн түрэлтэндэ аша туһатайгаар хүгжөөхэ, хэрэглэхэһээ хүн зоной, илангаяа залуу үетэнэй ерээдүйн ажабайдал дулдыдаха бшуу.

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой совет телевиденеэр хэһэн Мэдүүлгэ дотор хэлэгдэһэн дурадхалнууд, тодорхойлбол, ядерна тэһэлэлгэнүүдые 1987 оной январиин 1 болотор хэхэгүй гэһэн Советскэ Союзай нэгэ талын мораториие һунгааха шиидхэбэриие бүхы совет хүнүүд һайшаан дэмжэжэ байна. Совет гүрэнэй үүсхэлые дэлхэйн бүхы арадууд дэмжэнэ. Тэрэшэлэн США-гай засаг барилгшад энэ жэлдэ үнгэргэгдэхэ совет-американ дээдэ тушаалта хүтэлбэрилэгшэдэй уулзалга дээрэ эдэ үүсхэлнүүдые баталха бээз гэжэ найдаха дуран хүрэнэ. Юуб гэхэдэ, США-дашье ядерна буу зэбсэг хуряаха тухай юрын хүнүүд, зарим хүдэлмэришэд, эб найрамдалай талые баригшад мэдүүлжэ байнхай бшуу.

Мүнөө һуурин тосхонуудай, мүн хүдөө ажахын объектнүүдые саг болзор соо электрижүүлхэ, телефоноор хангаха хүдэлмэриие һайн шанартайгаар ябуулха гэжэ оролдонобди. Бидэ, комсомол-залуушуул ниитын хүдэлмэридэ эдэбхи үүсхэлтэйгээр хабааданабди.

В. ЦЫРЕНОВ,
Загарайн районно хэлхеэ холбооной узелай хүдэлмэрилэгшэ.

ШАЛГАЛТА ЮУ ХАРУУЛААБ?

ҮДЭР БҮРИ УРАГШАГҮЙДЭЛГЭ...

Захааминай районой ажахынуудай механизаторнууд эдэ үдэрнүүдтэ оroоһото ургамалнуудаа гээлтэ хоролтодо оруулангүй хуряажа абахын тула шангаар тэмсэжэ байнхай. Тэрэнэй урда шалгалта үнгэргэгдэжэ, таряа хуряалгадаа хэр зэргэ бэлдэһыень хараһан байнабди. Шалгалтада хабаадалсагшад түрүүлэн Хамниин совхоз ошоо. Байгша ондо эндэхи механизаторнууд 1550 гектарһаа 20 мянган тонно таряа суглуулжа абаха түсэбтэй. Гадна олон жэлэй ногооной үрэһэн хуряагдаха. Эдэ бүхы хүдэлмэреэ ажалай 9—10 үдэр соо дүүргэхэ юм.

Ажахыда бүхыдөө оroоһо таряанай 22 комбайн бии юм. Тиин байгша оной ургаса хуряалгада 16 комбайн ашаглагдахаар бэлдэгдээ. Совхозой ахамад инженер В. Д. Жигжитовэй мэдүүлһэнэй ёһоор, олон шалтагаан бии байна. Мүнөө 9 комбайнер дуталдана. Үбһэшэдэй звенонуудһаа 3 механизатор эльгээгдэхэ юм. Тобшолходо, тэжээл бэлэдхэлгын дүүрэхэдэ, механизаторнууд сүлөөрхэ гэжэ найданги һууна. Хуряалгын-транспортна комплексын мастер-заһабарилагша Пурбо Будаев комбайн жолоодохоор томилогдоо. Урид ёһотой эзэндэ даалгагдаһан комбайн хэзээдэшье һайнаар заһабарилагдажа бэлдэгдэдэг. Теэд тус совхоздо бүхы комбайнуудынь мүнөө хүрэтэрөө эзэгүй байһаар. Тиимэһээ мүнөө муугаар заһабарилһанайнь хойшолонгууд элеэр үзэгдэжэ захалба. Жэшээлбэл, район дотороо эгээн түрүүлэн Хуурай-Жалгын полидо ешмээн сабшажа, баал болгон унагаажа эхилһэн Михаил Тулихановай СКД-6 түхэлэй комбайнай хажуур 2 час хүдэлөөд таһаршоо. Мүн үглөөнһөө эндэ ажаллажа захалһан комбайнер Сергей Леоновой агрегат баһал урагшагүйдэбэ.

Машинануудые хадагаламжада табидаг Хамниин, мүн Хуурай-Адагай хашаа соо 11 комбайн заһабарилагдана. Эндэ гол түлэб хуушарһан детальнуудые һэльбэн шэнэлхэ хүдэлмэри ябуулагдана. Тиихэдэ оroоһо таряанай гээгдэдэг нүхэ, һубэнүүдые шэглэхэ, гагнаха ажал хэгдэнэгүй. Мүн дохёо үгэхэ, һүниин харанхыда гэрэлтүүлхэ түхеэрэлгэнүүд тодхогдоногүй. ЖБН-6 түхэлэй жатка мүнөөшье заһабарилагдаагүй байһаар.

Гэхэтэй хамта Хамни тосхондохи таряанай тоог тон муугаар түхеэрэгдэнхэй. Эндэхи оньһон түхеэрэлгэнүүд заһабарилагдаагүй, таряа суглуулха талмайнууд шудхагдажа жэгдэлэгдэнгүй үлэшөө. Слесарь-заһабарилагша Н. Цыренов ажахын тоһо түлишын складые саг зууроор даажа абахадаа, тоогой түхеэрэлгэнүүдые бэлдэхэ уялгала орхижорхиһон байна. Оroоһо хатааха «КЗС-20» түхэлэй орёо түхеэрэлгэ заһабарилха даабаритай инженер Ф. С. Мижитов ажалаа үшөө эхилнэгүй. Юрэнхы дээрээ муу бэшээр оньһожоруулагдаһан тоогто ганса Любовь Хандуевагай ажаллахань харагдана. Тэрэ тоогые даагшаар томилогдонхой.

Ажахын агрономическа албан (ахамад агрономынь А. Д. Жабанаев) таряа хуряалгын транспортна комплексын ажалай түсэб-график, тодорхой маршрут зохёогоо. Комбайнуудай хойноһоо һолоомо тюк болгожо багсалдаг пресс-подборщигууд ябуулагдажа, сэбэрлэгдэһэн полинь дары хаалагдаха болоно. Түрүүшын жэл газар таряаландаа зональна гурим нэбтэрүүлжэ, эршэмтэй технологи үргэнөөр хэрэглэһэнэй ашаар үндэр баян ургаса абахын түлөө ажахы бүхэндэ тэмсэл үргэдэнэ. Теэд хамтын подряд хэрэглэдэг тракторно-таряан ажалай бригаданууды хүтэлбэрилдэг В. А. Андреев, Ц. С. Сектоев, В. Цыбенов гэгшэдэй бригаданудта техникэнь харюусалгата хүдэлмэридэ гүйсэд бэлдэгдээгүй байшоо. Ушар иимэһээ «талын онгосонууд» үдэр бүри эбдэржэ, урагшагүйдэнэ.

Михайловкын совхоздо 15 комбайн бии юм. Таряа хуряалгада 11 комбайн ашаглагдахаар бэлдэгдээд, совхозой ахамад инженер С. Д. Гармаев, хамтын подрядта оруулагдаһан бригадые хүртэлбэрилэгшэ С. Н. Будаев гэгшэдэй мэдүүлһэнэй ёһоор, эдэ комбайнуудаар 1800 гектар таряалангай ургаса 15—18 үдэр соо хуряагдаха юм.

Хахад һарын туршада Ж. Раднаев, Б. Цыденов, В. Базаров гэгшэд таряанай тоогой оньһон түхеэрэлгэнүүдые заһабарилна.

Харацайн совхоздо 13 комбайн бэлэн болонхой. Тоһо түлишын зүйлнүүд зөөгдэжэ нөөсэлэгдэнэ. Хуһамуурай, Харацайн тоог оroоһо сэбэрлэхэ, хадагалхаар түгэс бэлдэгдээ. Складуудта дезинфекци хэгдэжэ, һэбёосхоор сагсадаха хүдэлмэри түгэсхэгдэбэ. Манай шалгаһан бусад совхозуудай дундаһаа Харацайн таряашад ургаса хуряалгадаа хүсэд бэлдэнхэй байна.

Захааминда таряа хуряалгын халуун хаһа орожо ерэбэ. Хамниин совхоздо богони болзорто эдеэшэдэг сортын ешмээн сабшагдажа унагаагдана, Эдэ үдэрнүүдтэ шухала хэмжээнүүд дары абтажа, бүхы дутагдалнууд усадхагдаха зэргэтэй. Комбайнер, механизатор, автомашинын жолоошон, тоогой хүдэлмэришэн бүхэн КПСС-эй ЦК-гай, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй һаяхан абаһан «Түсэбтэ арбан хоёрдохи табан жэлдэ орон дотор оroоһо таряа ургуулгые тогтууритай һайнаар хүгжөөхэ, малай тэжээлдэ ородог таряанай нөөсэнүүдые ехэдхэхэ хэмжээнүүд тухай» тогтоолые нэрэтэй түрэтэйгөөр дүүргэхэ уялгатай.

Г. ГОНГОРОВ,
Госсельтехнадзорой ахамад инженер,

Д. БАКШЕЕВ,
Захааминай заһабарилгын-техническэ предприятиин начальник.

Ц. ЦЫРЕНОВ,
«Ажалай туг» газетын хүдөө ажахын таһагые даагша.

Ш. БАКШЕЕВ,
манай корр.

КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө

ГЭЭГДЭГШЭДГҮЙГӨӨР ХҮДЭЛХЭ АРГА БОЛОМЖО БИИ

Хурдадхалгын табан жэлэй түрүүшын жэлэй долоон һара дүүрэбэ. Ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй, партийна, профсоюзай, комсомолой хүдэлмэрилэгшэдэй бодомжолжо үзэхөөр юумэн яһалал бии. Долоон һарын дүн согсолон гаргажа үзэхэдэ, олон юумэн эли тодо болоодхино. Хаана ямар алдуу гаргагдааб, ямар дутагдалнууд бидэнэй ажал хэрэгтэ һаад хэнэб гэжэ элирүүлэгдэбэ. БАМ-ай Буряадай участогай барилгын эмхинүүдэй коллективүүд бүхыдөө даабаря 105,3 процент дүүргэбэ.

Түрүү онол арга, оньһон техникэ үйлэдбэридэ шадамараар нэбтэрүүлжэ, харюусалга ехэтэйгээр хүдэлһэн коллективүүд һайн үрэ дүн туйлажа, бэшэнэй дундаһаа шалгарна. «БАМтоннельстрой» барилгын управлениин коллектив барилга-хабсаралгын хүдэлмэри хэхэ долоо һарын даабари 103,2 процент дүүргэжэ, һайн үрэ дүн харуулба. Хойто-Муяын 15 километр ута тоннелиин барилгада хабаадалсажа байһан тоннельнэ 11-дэхи, 18-дахи, 19-дэхи, 21-дэхи, 22-дохи отрядуудай коллективүүд бултадаа даабаря үлүүлээ. Жэлэй эхинһээ 416 метр тоннель, 408 метр транспортно-дренажна штольни малтагдаба, 483 метр тоннелиин хана бетоноор бүхэлэгдэбэ.

Тоннельнэ 11-дэхи отрядай хүдэлмэришэн Г. В. Кузнецовой хүтэлбэрилдэг бригадын коллектив һүүлэй хоёр һарын туршада 295 метр тоннель малтажа, олоной дундаһаа онсо шалгарба. «БАМтоннельстрой» барилгын управлениин хүдэлмэришэд дааһан хэрэгтээ шэнэ ёһоор, сагай эрилтэдэ таарамаар хандажа, үдэр бүри эгээл һайн үрэ дүн туйлахын тула тэмсэнэ. Эдэнэр бригадна подрядай гуримаар ехэнхи ажалаа хэжэ, оньһон түхеэрэлгэнүүдые миин байлгангүйгөөр хүдэлгэнэ. Сагай минута бүхэнние аша үрэ ехэтэйгээр хэрэглэнэ. Энээн дээрэһээ ажалай бүтээсые дээшэлүүлжэ, тоннель бариха даабаряа үлүүлжэ, социалис мүрысөөндэ эрхимлэнэ.

Барилга-хабсаралгын 703-дахи поездын, «[illegible]БАМстрой» колонн[illegible] баридаг 52-дохи, 5[illegible]-дахи отрядуудай, оньһожоруулагдамал 135-дахи, 142-дохи, 161-дэхи колонннонуудай коллективүүд үдэр, недели, һара бүриингөө даабарие үлүүлэн дүүргэдэгээрэээ, Буряадай участогай хүдэлмэришэдэй дунда мэдээжэ болонхой. Барилга-хабсаралгын 703-дахи поездын хүдэлмэришэд һүүлэй 6 кварталай туршада КПСС-эй Буряадай обкомой дамжуулгын Улаан туг алдангүй абажа ябана. Эндэ дээрэ дурдагдаһан коллективүүд дотор ойлгууламжын, хүмүүжүүлгын хүдэлмэри һайнаар ябуулагдана. Ажахын хүтэлбэрилэгшэһөө юрын хүдэлмэришэн хүрэтэрөө шэнэдхэн хубилалгые үйлэдбэридөө түргэнөөр лэ бэелүүлхэ гэжэ эрмэлзэнэ, ажал хэрэгтээ үнэн сэхээр, зөөн ёһоор хандана. Энээн дээрэһээл ажалай, технологическа, түсэблэлгын, хангалгын журам зүбөөр сахигдана, түргэнөөр, эрхим шанартайгаар барилга хэгдэнэ. Ажалай үедэ һамшаха, миин байха ушар гэжэ дээрэ дурдагдаһан коллективүүд дотор үндэһөөрөө усадхагданхай.

Иимэ түрүү коллективүүд район доторнай олон ааб даа. Үдэр хоногуудай ошохо тума түрүүшүүлэй тоо олошоржол байдаг. Эдэнэр партиин XXVII съездын, КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленумэй шиидхэбэринүүдые бодотоор бэелүүлэлсэжэ байна. Ажалай түрүүшүүлдэ алдар соло. Энэ зэргээр эршээ шангадхан, урагшаал дабшагты гэжэ хэлэхэ дуран хүрэнэ. Районоймнай ажалша коллективүүд бултадаа партиин табиһан эрилтэнүүдые хүсэндэнь хүргэжэ, үндэр һайн үрэ дүн туйлана гэжэ хэлэхын аргагүй. Гээгдэгшэдшье бии.

Барилга-хабсаралгын 608-дахи поездын коллектив даабаря 58 процент, 651-дэхи поездын хүдэлмэрилэгшэд 72 процент, урдань эрхим, түрүү ажалаараа БАМ дээрэ суурхаһан 581-дэхи поездынхид 73 процент дүүргэбэ. Бүхы совет арадай, тэрэ тоодо БАМ-ай Буряадай участогай хүдэлмэрилэгшэдэй арбан хоёрдохи табан жэлэй даабарие болзорһоонь урид дүүргэхэ, үйлэдбэреэ үндэһөөрнь шэнэдхэн хубилгаха гэһэн хараа зорилготойгоор ехэ хэмжээ ябуулгануудые бэелүүлжэ байха сагта урданайхяараа арай шамай, элдэб олон шалтагаан урдаа бараад хүдэлжэ байхаар аал?

Һаяшаг гээгдэлдэ ороһон эдэ коллективүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые КПСС-эй Северобайкальскын горкомдо урижа, үнэн зүрхэнэй хөөрэлдөө эмхидхээ һэмди. «Нижнеангарсктрансстрой», «ЗапБАМстроймеханизация» трестнүүдэй хангалгын, түсэблэлгын албанууд үшөөл һулаар хүдэлнэ гэжэ элирүүлэгдэбэ. Гээгдэлдэ ороһон барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэд, партийна, профсоюзай организацинууд хүдэлмэришэдэйнгээ байдал һуудалаар һонирходоггүй, тэдэнэр тухайгаа һаналаа табидаггүй байха юм. Барилга-хабсаралгын 575-дахи, 651-дэхи поезднуудай коллективүүд дотор бригадна подрядай гуримаар оройдоол 15—20 процент ажал хэгдэдэг. Саашадаа иигэжэ хүдэлжэ болохоор бэшэ гэһэн тобшолол хэхэ уялгатайбди.

Үйлэдбэридэхи бүхы арга боломжонуудаа зүбөөр хэрэглэжэ, дутагдалнуудаа хамтын хүсөөр усадхаха болзор гаргажа үгөө һэмди. Энэ сагай үнгэрхэдэ бидэ гээгдэлдэ ороһон предприяти болон барилгын эмхинүүдэй хүтэлбэрилэгшэдые горкомдо дахинаа суглуулжа, дутагдалнуудаа усадхаагүйшүүлһээ шанга эрилтэ табиха ёһотойбди.

Мүнөө дунда зэргээр гү, али һулаханаар хүдэлхэ саг бэшэ. Бүхы хүсэ шадалаа гүрэнэй даабари болон абаһан уялгаяа дүүргэхэ хэрэгтэ зорюулха болоодоно. Энээн тухай КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь нүхэр М. С. Горбачев КПСС-эй ЦК-гай июниин (1986 он) Пленум дээрэ хэһэн элидхэл соогоо, Алас-Дурна зүгөөр ябахадаа, бултанда ойлгосотойгоор хэлээ һэм шуу. Шэнэдхэн хубилгалгын, хурдадхалгын зорилгонуудай бэелүүлэгдэжэ байхада, урданай дутагдалнуудые, алдуу эндүүнүүдые үндэһөөрнь усадхаха, улам зоримгойгоор урагшаа дабшаха хэрэгтэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлхэ шухала. Манай Хойто-Байгалай районой ажалшад, БАМ-ай барилгашад, түмэр замшад, геологууд сагай эрилтэдэ харюусамаар хүдэлхын, эгээл һайн үрэ дүн туйлахын тула хамаг оролдолгоёо зорюулна. Бидэ урдаа табиһан хүнгэн бэшэ зорилгоёо бэелүүлжэ эхилээбди.

В. СТАРКОВ,
КПСС-эй Северобайкальскын горкомой промышленно-транспортын таһагые даагша.

Ниитын малда—элбэг тэжээл

ОЙРЫН САГТА ТҮГЭСХЭХЭМНАЙ

Ниитын адууһа малда үбэлжэлгын үедэ бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл нөөсэлхэ гээшэ илангаяа энэ жэлэй эрхэ бадалда шухалада тоологдоно. Юуб гэхэдэ, манай нютагаар зунай эхин һаранuудта хура бороон элбэгээр ороо. Сабшалангай болон добо дошо газарта, хаа хаанагүй ногоон мүү бэшээр ургаа. Хабар байхада сабшалангайнгаа зарим участогуудта минеральна үтэгжүүлгэ оруулаа һэмди. Юрэдөөл, эдэ бүгэдын ашаар мүнөө баян ургаса хуряагдажа байна.

Ажахымнай тэжээл бэлэдхэгшэд байгша ондо 8000 центнер үбһэ һүрилжэ абаха, 500 тонно сенаж дараха, 300 тонно витаминтай ногооной гурил гаргаха түсэбтэй. Энэ хараа зорилгоёо бэелүүлхын тула колхоз дотор үбһэшэдэй гурбан, витаминтай ногооной гурил гаргаха, сенаж дараха звенонууд мүнөө эршэ түгэсөөр хүдэлжэ байнхай.

Үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэри урда жэлнүүдтэ орходоо эмхитэй. Бидэ энэ харюусалгатай хаһаяа июниин 25-һаа эхилээ һэмди. Теэд манай нютагай эрхэ байдал бэшэнһээ тад ондоо юм. Юуб гэхэдэ, Барай шэлын сабшалангай ногоое июлиин 12-һоо унагааже захалаабди. Доогуурхи газарайнгаа, илангаяа Түгнын сабшалангай ургасые холо эртүүр, июлиин эхээр сабшажа эхилһэн байнабди. Бүхы дээрэнь абажа харахада бидэ энэ жэлдэ ехэл эртэлжэ, үбһэндөө оросбди.

Звено бүхэн хүсэ ехэтэ техникэ, машинаар түгэс зэбсэглэнхэй. Дүй дүршэлөөр баян механизаторнуудшье олоор томилогдонхой. Ажалаа зүбөөр эмхидхэһэн, шэнэ түрүү онол аргануудые үргэнөөр хэрэглэжэ шадаһан звенонууд ехэ үбһэ тэжээл бэлэдхэжэ шададаг байха юм. Үнгэнэй луговод, хорёод гаран жэлдэ тэжээл бэлэдхэдэг звеное хүтэлбэрилһэн, колхозой правлениин гэшүүн Иннокентий Михайлович Патылицын мүнөө ажахынгаа оньһожоруулагдаһан эгээл томо звеное хүтэлбэрилнэ. Мүнөө тэдэнэр Хушуун-Үзүүрэй баян ургасые хуряана.

Бидэ сенаж даража дүүргэбэбди. Шэмэтэ тэжээл нөөсэлхэ хүдэлмэреэ үргэлжэлүүлнэбди. Мүнөө эндэ 10 хүнһөө бүридэһэн звено хүдэлжэ байна. Эдэнэрэй мэдэлдэ хоёр комбайн, 4 автомашина, К-700 түхэлэй нэгэ трактор үгтэнхэй. Нютагай дунда һургуулиин 4 хүбүүн ажаллалсана.

Бэрхэ механизатор Николай Иннокентьевич Гороховскиин хүтэлбэрилдэг АВМ-0,65 түхэлэй агрегат һайнаар ажаллана. Тэрэ хүбүүнтэеэ хоюулан сүүдхын туршада 40 центнер гурил гаргаха һаа, харин тэрэнээ 50 центнертэ хүргэнэ. Энэ бишыхан коллектив 300 тонно витаминтай ногооной гурил татажа тушааха гэһэн уялга абанхай. АВМ-ые һаадгүйгөөр хүдэлгэхын тула тракторист, КПСС-эй гэшүүн В. Г. Иванов КУФ-1,8 түхэлэй агрегадаар ногоо таһалгаряагүй сабшажа үгэнэ. Мүнөө эдэнэр 200 гаран тонно һайн шанартай гурил тушааба.

Ажахыдамнай өөһэдын зонһоо гадуур манай шефүүд — районой гэр байрын-коммунальна ажахын, ветлечебницын, военкомадай коллективүүд үбһэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ жэл бүхэндэ эдэбхитэйгээр хабаададаг. Тэрэшэлэн манай эндэхи сельскэ Советэй шиидхэбэриин ёһоор колхозник бүхэн 3 центнер тэжээл бэлэдхэхэ даабаритай. Хонишоднай хурьга, хонидоо харууһалхынгаа хажуугаар халаахай бэлэдхээ.

Үбһэ тэжээл нөөсэлхын хажуугаар нютагаймнай олон хүнүүд куузикуугай «ногоон түймэртэй» тэмсээ. Энэ харюусалгатай, шухала кампанида Галтайн интернат-һургуулиин, Барай найман жэлэй һургуулиин һурагшад, гэрэй эзэн эхэнэрнүүд, пенсионернүүд олоор хабаадаа.

Манай мүнөө эрхилжэ ябаһан ажалда шиидхэгдэхээр болоһон асуудалнууд олон. Жэшээлхэдэ, колхоздомнай бүтээсэ ехэтэй КСК-100 түхэлэй комбайн үгтөөдүй байһаар. Үбһэ һэбэрээжэ хатаадаг ГДР-тэ бүтээгдэһэн тармуурые механизаторнууд ехэл һайшаадаг гээшэ. Теэд тиимэ машина манда үгтэнэгүй. Юрэдөөл, манай колхозые район соогоо бишыхан ажахыда тоолоод, элдэб техникын хубаарилга болоходо бидэнэрые анхардаггүй. Энээние буруу гэжэ һананаб.

Саашань автомашинын хубаарилга тухай хэлэхэмни. Тусхай фондын ёһоор колхоз энэ жэлэй хоёрдохи кварталда ГАЗ-53 түхэлэй хоёр автомашина абаха аад, нэгыел худалдажа абаа. Нүгөөдыень районой хоёрдохи транспортна предприятида үгэжэрхёо. Мүнөө энэ машиныемнай үбһэ хуряалгада гээд «Эрдэм» совхоз эльгээһэн байха юм. Энэ автомашинын 15 мянган километр зай гаталһан хойноо һөөргэнь манда худалдагдаха хадань бидэ жолоошоноо тиишэнь ябуулбабди. Юундэ бидэ өөһэдынгөө фондоор ерэһэн машиные жолоошонтойнь ондоо ажахыда эльгээхэ болобо гээшэбибди гэһэн асуудал табиха байнаб. Харин манда Загаанай транспортна предприятиин, Улаан-Үдэ хотын 1268 автоколонныn машинанууд эльгээгдэнхэй. Энэ хэрэгые зүбөөр шиидхэхээр болонхой.

Эдэ бүхы асуудалнуудые шиидхэжэ шадабал, бидэ хараалһан хэмжээнэйнгээ тэжээл нөөсэлжэ шадаха байнабди. Энэмнай һүүлэй һүүлдэ адууһа малай һайнаар ондо оролгодо, мяха, һү, нооһо ехээр абалгада, түсэбэй дүүргэлтэдэ онсо һуури ээлхэ байна бшуу. Ушар тиимэһээ харюусалгатай хаһаяа эмхитэйгээр үнгэргэжэ, түрэл партиингаа табиһан хараа зорилгонуудые бодото дээрэнь бэелүүлхэ аргатай болохо ушартайбди.

М. РЮКИН,
Мухар-Шэбэрэй районой «Путь Ленина» колхозой түрүүлэгшэ.

АЖАХЫН АЖАЛАЙ НЭГЭ Ү

ФОТООЧЕРК
2.

Хёлго голой олтирог дээрэ оршодог Гурбалжан гэжэ газарта ажахын ажалай үдэрэй тон шухала хүдэлмэри тиихэдэ ябуулагдажа байһан юм. Юуб гэхэдэ, эндэ уһалууриин системэ ашаглалгада тушаагдажа, Гурбалжанай газар XX партсъездын нэрэмжэтэ колхозой тэжээлэй цехэй оршоһон дайда болоо гэбэл багаханшье алдуу гарахагүй һэн. Тиигээдшье, ган гасуурай тохёолдоошье һаань, ургасын түлөө һанаагаа зобоһоной хэрэггүй болоо ха юм. Гансал түргэн урадхалтай Хёлгын үерлэхэдэнь, сабшалан уһанда абтахаяа һанадаг. Энээние сараха арга боломжо иигэһээр олдохол юм аабза.

Район соогоо мэдээжэ луговод-механизатор Ф. Г. Салимзяновай звеногой ажал ябуулга тухай манай газетэдэ материал толилогдоо һэн. Энээнһээ гадна суута тэжээл бэлэдхэгшын толгойлдог коллективһээ холо бэшэ Юрий Болхоевой даажа ябаһан Но-

ёхоной дунда һургуулиин һурагшадһаа бүридэһэн звено баһал нилээн барагаар ажаллажа, ажахынгаа ниитын адууһа малда хүсэд хүрэхэ тэжээл бэлэдхэлгэдэ өөрынгөө шадаха зэргын хубита оруулжал байна гээд һанаа һэмди.

Ноёхон һууринай захада тодхогдоһон АВМ-0,65 гэжэ түхеэрэлгэ байгша оной июлиин 5-һаа хүдэлгэгдэжэ байһан байба. Иван Бадмацыренович Ринчиновэй мэдэлдэ байһан энэ агрегат нилээн хуушараа. Зүгөөр машинист Бабасан Эрдынеевэй анхарал оролдолгын, үндэр шадабариин ашаар ехээр тогтон, эбдэрэн, һандарангүйгөөр хүдэлгэгдэнэ. Эндэ гурилһаа гадна, брикедүүд (сечкэ) гаргагдана. Түсэбөөр хараалагда-

ХОРИҺОО МЭДЭЭСЭНЭ:

ХУБИТАЯА ОРУУЛАЛСАНА

Үндэр наһатай болобошье, Д. Д. Дарижапова үшөөл ажаллаһан зандаа. Тэрэ элдэб олон ажалда хүдэлөө. Һүүлэй үедэ һаалишанаар ажаллажа, пенсидэ гараһан байгаа. Тиихэдэ Д. Н. Намжилова Хүрбын ЛПХ-да бухгалтераар хүдэлжэ пенсидэ гараһан байна. Мүнөө эгэшэ, дүүнэр миил ажалгүй һууха дурагүй дээрэһээ, ниитын ажалда хабаадана, арбан хоёрдохи табан жэлэй түрүүшын жэлдэ өөһэдынгөө хубитые оруулалсана гэжэ тэмдэглэхээр. Тээгдэ тосхонһоо хойшоо Улаан-Бургааһан гэжэ газарта хурьгадые тэдэнэр харууһална. 300-гаад толгой хурьгадые түлжүүлнэ. Хүрбын совхоздо туһалха зорилготой эдэ эхэнэрнүүд зунай бэлшээриин үедэ хурьгадайнгаа шэгнүүрыень нэмээхэ, таргалуулха хүсэлтэй. Үглөөгүүр эртэ, үдэшэ орой болотор тэдэнэр хурьгадаа адуулна. Иигэжэ тус нүхэд ехэ оролдосотойгоор, харюусалга ехэтэйгээр ажалдаа хандажа, абаһан уялгаяа дүүргэхэ гэһэн зорилготой.

ШИИДХЭХЫ ХАҺАДАА ОРОО

Хүрбын совхозой зарим үбһэ хуряалгын звеногойхид ниитын малда бардам хүрэхэ үбһэ тэжээл бэлэдхэхэ хүдэлмэреэ түгэсхэжэ байна. Дээдэ-Нуга гэжэ газарта Д. Н. Кожевниковэй даадаг звеногойхид совхоз дотороо социалис мүрысөөнэй түрүү зэргэдэ ябана. Тус звеногойхид 2100 центнер һайн шанартай үбһэ бэлэдхэбэ. Тиигэжэ тэдэнэр түсэбөө үлүүлэн дүүргээ. Һаяар тус звеногойхид үбһэ хуряалгаяа дүүргэжэ, хүршэ звеногойхидто туһа хүргэхэ зорилготой.

ТАРЯАГАА АМЯАРЛАН ХАДАЖА ЭХИЛЭЭ

Зунай һүүлшын һара август дүүрэхэнь. Удахагүй алтан намарай эхин һара сентябрь гарахань. Таряа хуряалгын, халуун хаһа хүрэжэ ерэбэ. Байгша ондо таряанай ургаса яһала һайн гэжэ тэмдэглэмээр. Үдхэнөөр ургаһан шаргал, шара таряан ээеэ даллаһандал һалхинда найган, надхан долгилно.

— Һаяхан таряагаа амяарлан хадажа эхилээбди,— гэжэ таряан ажалай бригадые хүтэлбэрилэгшэ Х. Н. Бадмацыренов хөөрэнэ. — Бэлшэр гэжэ газарай тарялан дээрэ хадажа үзөөбди, нойтоншог байна. Тиимэһээ баал болгон унагаажа эхилхэмнай,— гэжэ тодорхойлоо һэн.

Байгша оной түсэбтэ даабарие үлүүлэн дүүргэхэ, гээлтэ хоролтодо оруулангүй, богони болзор соо, һайн шанартайгаар хуряаха гэһэн зорилготой механизаторнууд эхинһээ эмхи гуримтайгаар хүдэлхөөр зэһэнхэй.

Ц.-Х. ГОМБОДОРЖИЕВА,
хүдөө бэшэгшэ.

Совет орон дотор

ХЭЗЭЭ ХЭЗЭЭНЭЙХИҺЭЭ ЭМХИТЭЙГЭЭР

КУРСК. Гүрэндэ орооһо худалдаха дээшэлүүлэгдэһэн социалис уялгануудаа дүүргэжэ, өөһэдынгөө эрхим һайн сортын үрэһэ хүрэнгөөр гүйсэд хангажа, эндэхи таряашад шэнэ табан жэлые амжалтатайгаар эхилбэ. Ажахынуудай полинууд дээрэһээ һүүлшын комбайнуудай гаража ошоошье һаань, ажахынуудай тоогууд хоорондын харгынуудаар урдынхяараал хүлгөөтэй — орооһо худалдалга үргэлжэлһөөр.

Мүнөө жэлдэ хүдөөгэй ажалшад хүшэр хүндэ эрхэ байдалда ургаса абаа юм. Хабартаа намарай шэниисын бүхы таряалан һараһаа үлүү саг соо мүльһэн хушалтатай байгаа. Тиигэжэ намарай шэниисын горитой ехэ талмайда дахин тарилга хэхэ бологдоо. Һүүлдэ мүндэр орохо, халуунаар һалхилха ушарнууд үзэгдөө. Гэбэшье урда жэлнүүдэйхиһээ ямар илгаатай байгааб гэбэл, ажахынуудай хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэнииньшье сагай уларилай бэрхэшээлнүүдые урдаа барингүй, орооһо худалдаха түсэбөө дүүргэхые оролдоо.

Хүдөө нютагуудта һайн һайхан олон хубилалта болоно,— гэжэ Курчатовска районой Маин 1-нэй нэрэмжэтэ колхозой механизаторнуудай звеное даагша П. Пыхтин ТАСС-ай корреспондентдэ хэлээ.— Гол шухалань гэбэл, нютагаймни хүнүүд газарай ёһотой эзэн байһанаа һайнаар мэдэрдэг болоо. 30 жэл соо орооһо ургуулжа, хуряанаб. Харин мүнөө жэлэй ургаса хуряалга минии һанаанда илангаяа ехээр таараа. Бүхы хүдэлмэри урдынхиһаа түргөөр, эмхитэйгээр үнгэргэгдөө. Жэшээнь, минии звенодо 7 комбайн тоологдодог, булта экипажнууд ниитэ нэгэн нарядаар хүдэлдэг юм. Залхуу, юумэ хэхэ дурагүй хүн хүдэлжэ шадахагүй. Недондо жэлтэй сасуулхада, хуряалгын болзор 7 хоногоор хороогдоо. Жолоошодшье һайнаар хүдэлөө. Машинын үгы дээрэһээ нэгэтэшье һаатажа байгаагүйбди.

Дүй дүршэлтэй механизатор зүб хэлэнэ. Эндэхи жолоошод һайнаар хүдэлжэ гараа. Олон жэлнүүдтэ тэдэнэр түрүүшынхеэ өөһэдынгөө хүсөөр, бусад областьнуудһаа транспорт хабаадуулангүйгөөр зорилгоёо дүүргэжэ шадаа. Областиин харгынуудта 14,5 мянган автомашина гаргагдаһан байгаа. Тэдэниие эмхитэй һайнаар залан хүтэлхын тула бүхы районуудта тусхай түбүүд байгуулагдаа һэн.

Гэбэшье орооһоной ажахы эрхилхэдэ зарим дутуу дун-

ЮРЫН ҮДЭРНҮҮДТЭШЬЕ, ҺАЙНДЭРНҮҮДТЭШЬЕ

Юрын үдэрнүүдтэшье, һайндэрнүүдтэшье — хэзээдэшье хилээмэн хэрэгтэй, тэрээнгүй нэгэшье стол байдаггүй. Хилээмэ бариха арга, технологи жэлһээ жэлдэ нарижуулан һайжаруулагдажа, сорт янзанүүдынь олошоржо байдаг. Хуушанай рецептнүүдээр болгоогдоһон хилээмэнэй зүйлнүүд манай столнууд дээрэ улам олон боложо байнхай. Хилээмэ баригшадай хүдэлмэри, тэдэнэй амжалтанууд болон бэрхэшээлнүүд тухай ТАСС-ай корреспондентнүүд иигэжэ хөөрэнэ:

Московско районой хилээмэнэй заводто эгээл амтатай хилээмэн баригдана,— гэжэ Ленинградай олохон хүнүүд баталдаг. Тэрэ хилээмэн ходоодоо пүмпэгэр зөөлэн байдаг, дүрэд гэһэн гү, али муугаар болгогдоһон хэзээдэшье байдаггүй. Энээнэй нюусань гэбэл, тусгаар полимерна хушалтатай хилээмэнэй хэбүүдтэ тэрэ болгоогдодог байшоо. СССР-эй Наукануудай академиин Элементоорганическа соединенинүүдэй институтдай, мяханай болон һүнэй промышленностиин технологическа институдай мэргэжэлтэд иимэ хушалтануудай бүридэлые дурадхаһан байна.

— Бидэ харилсаа холбоотойгоор ажаллаха тухай хэлсээнүүдые эрдэмтэдтэй баталанхайбди. Мүнөө үедэ заводой багахан участогта эрдэмтэдэй заабариин ёһоор автомат-пеэшэнгүүдтэ тусхай бодосуудые түрхижэ байнабди,— гэжэ предприятиин ахамад инженер Н. Тютюнников хэлэнэ.— Нэгэ тонно хилээмэ болгоходо, килограммһаа дээшэ ургамалай тоһон алмагдана гэжэ манай экономистнууд тоолоо гарганхай. Цех соо ажалай эрхэ байдал һайжараа, газ багаар гаргагдана, хилээмэнэй хэб бүхэниие тоһодоһоной хэрэггүй болоо. Гэбэшье энэ участок багахан, оройдоол 1—2 пеэшэн хангаха аргатай юм.

Мүнөө үедэ мэргэжэлтэд үшөө нэгэ пеэшэн иимээр ажаллуулхаар бэлдэжэ байнхай. Туршагдаһан, ашаг үрэтэй гэжэ тоологдоһон энэ шэнэ технологиие бүри үргэнөөр хэрэглээ гээшэ һаа, бага бэшэ ашаг үрэ түйлагдаха аад, [illegible] мүнөө дээрээ даншье һаа удаанаар нэбтэрүүлэгдэжэ байһаниинь халагламаар. Энэнь хотын предприятинуудай техникые һэльбэн шэнэлхэ программые бэелүүлгэдэ һаад болоно. Һалбариин энэ хүдэлмэрие хурдадхаха шухала гээд «Арбан хоёрдохи түсэбтэ табан жэлдэ орон дотор орооһо таряа ургуулгые тогтууритай һайнаар хүгжөөхэ, малай тэжээлдэ ородог таряанай зүйлнүүдые ехэдхэхэ хэмжээнүүд тухай» КПСС-эй ЦК-гай болон СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй тогтоол соо онсолон заагдаа.

Урданай рецептнүүдээр баригдаһан хилээмэнэй зүйлнүүдые Ригын магазинууд худалдан абагшадтаа дурадхадаг.

Урданай рецептнүүдые мүнөөнэй эрилтэнүүдтэ харюу сахаар үйлэдбэридэ хэрэглэхэдэнь, Латвиин Хүдөө ажахын академиин эрдэмтэд туһалһан байгаа. Эртээнһээ эһээгдэжэ бэлдэгдэһэн һүнэй һайба хилээмэ барихада хэрэглэхые тэдэнэр дурадхаһан байна.

Албан зургаанай тала бариха байдалые дабаха гээшэ энэ хэрэгтэ эгээл орёо хүшэр байшоо. Бүри орёо нарин технологи шэнээр хэрэглэдэг болоходонь, эдеэ хоолой хүдэлмэрилэгшэдтэ түбэгтэйшье, ашатуһагүйшье һэн. Имегтал республикын агропромой байгуулагдахада, энэ асуудал шиидхэгдээ юм. Шэнэ янзын продукци бүтээн гаргахаар зарим предприятинууд шамдуу түргэнөөр һэльбэн шэнэлэгдээ.

Хилээмэ баригшад хилээмэ бариха ёһо заншалнуудые бүри гүнзэгыгөөр шудалжа, хилээмэнэй сорт янзануудые үргэдхэхые хараалаанхай.

Кокандын хилээмэнэй комбинадта хараха янзада шэнэ пеэшэн олоор бүтээгдэдэг бусад пеэшэнгүүдһээ юугээрээшье илгарнагүй. Тиибэшье эндэ шэнэ продукци — үндэһэн арадай «чап-чап» гэһэн хайрамаг лепеошхо болгоодог юм.

Худалдан абагшадай эрилтэ хэрэглэмжэнүүдые шэнжэлхэ үедэ бүхы юумэн эхилһэн байгаа. Хүнүүд «чап-чап» лепеошхо бэдэрдэг байба. Харин кунжут үбэнүүлһэн, хүрэнгэнэһэн гадартай, амтатай лепеошхо базаар дээрэһээл худалда-абажа боломоор бэлэй. Хилээмэнэй заводто тэрэниие барихын аргагүй һэн.

Хилээмэнэй комбинадай мэргэжэлтэд Киевэй хилээмэ барилгын промышленностиин технологическа институдай хүдэлмэрилэгшэдтэ хандажа, туһалхыень гуйһан байба. Тиигэжэ хамтынгаа хүсөөр тус асуудалые шиидхээ. Нүүрһөөр халаагдадаг «тандыр» гэһэн тусгаар пеэшэнтэй адлирхуу пеэшэнгэй агрегат тэдэнэр байгуулаа юм.

Алма-Атын нэгэдэлэй зурагаан заводто зуугаад шахуу янзын хилээмэнэй зүйлнүүдые болгон гаргадаг. Харин городто хүнүүдэй хүдэлмэриһөө бусаха үедэ шэниисын гү, али хара бүхэанха хилээмэ абахань хэсүү юм.

— Хилээмэнэй иимэ омор байһанда худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэд өөһэдөө зэмэтэй,— гэжэ нэгэдэлэй директор Н. Мельников хэлэнэ.— Тус хотодо ажаһуудаг хүн зоной дундуур тоо хараада абатэдэнэр захил хэдэг. Тиихэдээ зунай һаранuудта үдэр бүри хэдэн мянган аяншалагшад болон транзитна пассажирнууд городто ородог гэжэ хараада абадаггүй байха юм. Манай предприятинууд худалдан абагшадай эрилтэнүүдые хүсэд хангаха аргатай, теэд худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдэй зэмээр худалдан абагшадай эрилтэнүүд хүсэд хараада абтанагүй бшуу.

Зарим тэды амжалтануудай бии байбашье, хилээмэ баригшадта шиидхэгдээгүй асуудалнууд үшөөл олон. Хилээмэнэй индустри техническэ талаараа ехээр гээгдэнэ. Үйлэдбэриин зарим участогуудта автомат ба оньһон түхеэрэлгэнүүд огто хэрэглэгдэдэггүй, олон юумэн үшөөл хүнэй гараар хэгдэдэг. Дутэрхы ажалтантай — транспортын болон худалдаа наймаанай хүдэлмэрилэгшэдтэй харилсаата ябуулгын олохон асуудалнууд баһал шиидхэгдээгүй. Магазинуудай тагууд дээрэхи продукциин шанар энээнһээ баһал ехээр дулдыдадаг гээшэ. Тиин эдэ асуудалнуудые шамдуу түргэнөөр шиидхэхын тулада һалбарида шухала хэрэгтэй бүхы арга боломжонууд бии.

[ТАСС-ай корр.].
Ленинград — Рига — Коканд — Алма-Ата

МҮНӨӨДЭР — СОВЕТ КИНОГОЙ ҮДЭР

…НИИЕ ХҮМҮҮЖҮҮЛХЭ ОНСО ҮҮРГЭТЭЙ

наһ түлөө» медальнуудта хүртэһэн хүнүүд түрүү зэргэдэ дабшана. СССР-эй, мүн РСФСР-эй Госкиногой Хүндэлэлэй грамотануудые омогорхон хадагалдаг хүнүүдшье манда байха.

Гол түлэб киномеханигуудһаал ажалнай дулдыдадаг гээшэ ааб даа. Кинолентын хэр зэргээр харуулагдахань, ямар нэгэн фильмые харуулхаһаа урид тэрээнтэй уридшалан танилсуулгын үдэшэнүүдые, тематическа фестивальнуудые үнгэргэлгэ тэдэнэйл хинамжа, оролдолгоһоо дулдыдаха байна бшуу. Урдань киногой хүдэлмэрилэгшэд имагтал фильмүүдые харуулаад лэ, ажалынь тэрээгээр дүүрэшэдэг байһан юм. Клубна хүдэлмэри тэдээндэ хабаатай бэшэ гэжэ тоологдодог байгаа ха юм. Мүнөө хадаа сагай эрилтэ ондоо болоо. Хотодошье, хүдөө нютагуудташье киногой үдэшэнүүд, ээлжээтэ фильмые зүбшэн хэлсэлгэнүүд олоной хабаадалгатайгаар үнгэрнэ. Энэ талаар Кабанскын, Бэшүүрэй, Хориин, Тарбагатайн, Баунтын, мүн Улаан-Үдын киносетьнүүдэй дирекцинүүд гэритой хүдэлмэри ябуулна.

Жэшээлбэл, байгша оной май һара соо Багдаринай соёлой байшанда «Элүүр энхэ байдалай түлөө» гэһэн кинолекториин ээлжээтэ хэшээл үнгэргэгдэһэн байна. Нютагай зон — тэдэнэй дунда аха классуудай һурагшад олон байгаа.

Тэдэнэр хэшээлдэ эдэбхитэйгээр хабаадажа, архи, тамхинай хорон тухай РОНО-гой инспектор Л. А. Аюшеевагай хэһэн хөөрөөе анхаралтайгаар шагнаа. Нүхэр Аюшеевагай хөөрөөгөө дүүргэмсээр «Һайн һайханиие бузарлалга» гэһэн баримтата фильм харуулагдаа. Мүн тиимэ үдэшэ Маловск тосхоной хүдөөгэй клубта үнгэргэгдэжэ, «Конотопто болоһон нэгэ ушар» гэжэ фильм харуулагдаһан байха юм.

Һуралсалай үнгэрһэн жэл соо республика доторнай янза бүриин темэнүүдтэй 200 киноуниверситет, кинолектори хүдэлөө. «Партиин XXVII съездые нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө», «Архи — ами наһанай дайсан», «Хуули хэр зэргээр мэдэнэбибди», «Хүдөө ажахын һалбаринууд» — имэрхүү тематикаар тэдэнэр хүдэлһэн байна.

Тэрэшэлэн зарим фильмүүдэй премьеранууд тусгаар һонёор үнгэрөө. Жэшээлбэл, режиссер Элем Климовэй табиһан «Ошожо хара» гэһэн фильм (Беларусьфильм» киностуди), Юрий Озеровой «Мосфильмдэ» найруулан табиһан олон хубитай «Москвагай түлөө болоһон тулалдаан» олон харагшадай сэдьхэл зүрхэ долгисуулаа гэжэ эли мэдэрэгдээ. Илалтын 40 жэлэй ойе угтуулан, «Берег», «Победа» гэһэн фильмүүдэй бүхэсоюзна премьеранууд үнгэргэгдөө һэн.

Капиталис гүрэнүүдэй фильмүүдые харуулха үедөө контрпропагандистска удхатай хэмжээ ябуулгануудые заабол үнгэргэхэ ёһотой гээшэбди. Жэшээлбэл, «Дружба» кинотеатрта (Улаан-Үдэ) «Буржуазна үзэл суртал — ерээдүйн общественэ үзэл суртал» гэжэ нэрлэгдэһэн тематическа долоон хоног үнгэргэгдөө. Долоон хоногой туршада «Знание» бүлгэмэй лекторнүүд кино харагшадтай тон һонирхолтой хөөрэлдөө эмхидхэжэ, «Фрэнсис», «Мурдэгшэ», «Һүниин хулгайшад» гэхэ мэтын хари гүрэнэй фильмүүдые тэдэнэйнгээ һонорто дурадхаа. Мүн тиимэ хэмжээ ябуулганууд Загарайн, Хэжэнгын, Иволгын, Мухар-Шэбэрэй районуудта үнгэрөө гэжэ тэмдэглэлтэй.

Арбан нэгэдэхи табан жэлэй дүнгүүдээр 14 киномеханигта ударнигай тэмдэгүүд зүүлгэгдээ. Тэрэ тоодо Б. С. Дашиев (Зэдын районой Дээдэ-Тори һуурин), И. Ф. Кондратьев (Сэлэнгын районой Ташар тосхон), Е. М. Темникова (Хориин районой Онинборск һуурин), Н. Б. Гонгорова (Захааминай районой Шара-Азарга һуурин), бусад нүхэд ажалдаа онсо шалгарна гэжэ элирһэн байха юм.

Байгша оной ноябрь һарада Буряадаймнай соёлшодой ээлжээтэ, V съезд үнгэргэгдэхөөр хараалагданхай. Тэрэниие нэрэтэй түрэтэйгөөр угтахын түлөө республикымнай киногой хүдэлмэрилэгшэдшье шармайн оролдоно гээшэ. Мэргэжэлэйнгээ һайндэрые амжалта түгэсөөр угтаад, үдэр ошохо бүри түйлаһанаа арьбадхажа байхыень тэдэнэртэ хүсэе.

В. ЖАНЧИПОВА,
Буряадай АССР-эй Госкиногой ахалагша методист.

…РДЭМ» — ЭРХИМ КИНОТЕАТР

олон дансануудай хуудаһануудые ирахада, имагтал зууһаа дээшэ тоонууд түсэбэй дүүргэлтэ гэһэн үгэнүүдэй хойно бэшэгдэнхэй байха юм.

— Манай коллектив эбтэй эетэй гэжэ һанагшаб, мүн ондоошье кинотеатрай хүдэлмэрилэгшэд тиигэжэ хэлэхэ байха,— гэжэ З. М. Михалева хөөрөөгөө үргэлжэлүүлнэ. — Мүнөө штадтамнай 24 хүн хүдэлнэ. Үни удаан ажаллаһан дүршэлтэй ветерануд бии. Энэ хадаа 27 жэлэй туршада киномеханигаар ажаллаһан Л. В. Русакова, киномеханик В. Б. Новикова, хинагшад Н. А. Черных, А. М. Машанова, ахалагша кассир М. И. Арсентьева мүн. Госкиногой үмэнэ үни удаан аша үрэтэйгөөр ажаллаһанайнгаа түлөө Хүндэлэлэй грамотануудаар тэдэ хэдэн удаа шагнагданхай. Администратор Л. А. Чашина кинотеатр соо бүхы юумэнэй гуримтай байхын түлөө харюусадаг. Байрын гэр соохи мэтэ нюдэндэ урин дулаахан байлгаха шухала. Юундэб гэхэдэ, гоё һайхан байдалтай гэрһээ хүн зоной бидэндэ ерэхэдэнь, хүхэ зайдан байха гэшэ ехэ муу гэжэ бултадаа тоолонобди,— гэжэ З. М. Михалева хөөрөө һэн.

Дээрэ дурсагдаһан ажалай ветерануудай дүй дүршэлые халан абаха залуушуул эндэ олон. Нёдондо, энэшье жэлдэ кинотеатрай түйлаһан амжалтада тэдэнэй оруулһан хубита бага бэшэ ёһотой. Киномеханигууд, ВЛКСМ-эй гэшүүд Светлана Солдатова, Ольга Кузьминчева, кассир Вера Доминштейн, инженер Александр Коршунов гэгшэд коллективэйнгээ найдамтай түшэг тулгуури боложа эхилээ. Совет киногой үдэртэ зорюулагдаһан городской һайндэрэй аяншалагшадай «Улаан-Үдэ» гэжэ баазада һаяхан үнгэргэгдэхэдэ, тэдэнэр бултадаа хабаадалсаһан байна. Спортын зүйлнүүдээр мүрысөөнүүдтэ, ханын газетэнүүдэй, дуунуудай, хатарай болон бусад конкурснуудта тэдэнэр эдэбхитэйгээр хабаадалсаһанайнгаа түлөө городской киносетиин дирекциин гол кубогаар шагнагдаа.

Үхибүүдые киногой талаар эрхимээр хангахын түлөө хүүгэдэй кинотеатрнууд болон һургуулиин кино-түхеэрэлгэнүүдэй дунда республиканска конкурс-харалга жэл бүри болодог. Үнгэрэгшэ жэлэй дүнгүүдээр «Эрдэм» кинотеатрайхид эрхим гэһэн сэгнэлтэ абажа, нэгэдэхи һуури эзэлһэн байна.

Кинотеатрта хэды һонин фильмын харуулагдажа байбашье, хүн зониие уриха, харагшадай дунда ойлгууламжын хүдэлмэри ябуулха, тэдэнэртэй дүтын холбоо барисаа байгуулха шухала гэжэ тус коллектив тоолодог байна. Тиимэһээ кинотеатрай дэргэдэ эмхидхэгдэһэн ниитын совет эндэхи бүхы хэмжээ ябуулгануудые хүтэлбэрилнэ. Буряадай АССР-эй Гэгээрэлэй министерствын республиканска фильмотекын директор В. Я. Трофимовагай толгойлһон ниитын соведэй бүридэлдэ ВЛКСМ-эй Советскэ райкомой, П. Постышевой нэрэмжэтэ ба Советскэ районой Пионернүүдэй байшангуудай, хүүгэдэй республиканска библиотекын, юстициин болон хуулиин наһа гүйсөөдүй хүүгэдэй хэрэгүүдэй талаар инспекциин түлөөлэгшэд ородог. Кинотеатрта бии болгогдоһон киноклуб болон кинолекторинуудай абонементнүүд соо хараалагдагша хэмжээ ябуулгануудые баталалга, тэрэниие болзор соонь эмхидхэлгэ гэхэ мэтын уялгануудые соведэй гэшүүд бэелүүлдэг. Эдэ киноклуб, лекторинууд жэл бүри һэлгэлдэжэ, бүри һонирхолтой, олоной анхарал татаһан клубууд нэгдэдэг байна. Жэшээлхэдэ, байгша ондо 8 клуб хүдэлжэ эхилхэнь. Эгээл бага наһатайшуулда «Ан амитадай аймагта» гэһэн клуб нэгдэхэнь. Урда жэлнүүдтэ «Чебурашка», «Почемучка» гэһэн клубууд хүдэлдэг байгаа.

«Олон үнгэтэй галстугууд» гэһэн клуб интернациональна хүмүүжүүлгын үүргэ дүүргэнэ. «Литературна геройнууд экран дээрэ гэһэн лекторидо һурагшад һуралсалайнгаа программаар кино харана.

Харин «Бидэ ба манай хүүгэд» гэжэ клубта ябагшад һонирхолтой олон хөөрэлдөөнүүдтэ хабаадалсаха, кинофильмнүүдые хараха аргатай. Жэшээлхэдэ, «Чучело», «Пацаны», «Игры для детей школьного возраста» гэһэн фильмүүд дурадхагдана. Мүн «Совет гэр бүлын заншалнууд», «Гэр бүлэдэ эсэгын үүргэ», «Хүүгэдые ажалда яагаад дүршүүлхэб?», «Үгэ дууладаггүй үхибүүд» мэтын хөөрэлдөөнүүд болохо.

1986 он «Эрдэм» кинотеатрта онсо шэнжэтэй жэл. Ушарынь гэхэдэ, «Союзмультфильм», хүүгэдэй болон эдиршүүлэй М. Горькиин нэрэмжэтэ киностудинууд байгша ондо 50-жэлэйнгээ ойе тэмдэглээ. Тиимэһээ энэ ушараар үнгэргэгдэһэн фестивальнуудта харагшад илангаяа олон байгаа.

Кинотеатрай директортэй хөөрэлдэхэ үедэмнай городской киносетиин директор А. С. Лобанова орожо ерэбэ. Хэдэхэн үгөөр тус кинотеатрай хүдэлмэри ямараар сэгнэхэ байнабта гэжэ һурахада, тэрэ иигэжэ харюусаа һэн:

— Эбтэй коллектив. Улаан-Үдэ хотын эрхим кинотеатрнуудай нэгэн. Харагшадтай һайнаар хүдэлдэг. Материальна баазынь һурхэй бэшэшье һаань, хододоо урин, зохид байдаг. Партийна организаци, арадай хиналтын бүлэг, эхэнэрнүүдэй совет хододоо эдэбхитэй,—гэжэ харюусаа һэн.

Б. ДАМБАРИНЧИНОВ.

АЖАХЫН АЖАЛАЙ НЭГЭ ҮДЭР

ФОТООЧЕРК

Аяма халуун үдын наран шангаар шарана. Хөлгын саада бэедэ тогтоод байһан паром аалиханаар аад, үсэдөөр урад-

халай хүсэ дабан, бидэнэртэ улам дүтэлнэ. Тэрээн дээрэ дала гара наһатай Иван Николаевич Марандыч бидэнэрые анхаралтайгаар шэртэн зогсоһоноо, колхозой түрүүлэгшые харамсаараа, тэрээндэ дүтэлбэ. Уһанай хүрэхэдэ паромоо заһабарилха тухай хөөрэлдэнэ. Энэ молдаван үг гарбалтай хүн наһанайнгаа амаралтада гаранхайшье һаа, өөрынгөө шадал соо түрэл ажахыдаа туһатай байхые оролдоно. Олон жэл соо колхоздоо элдэб ажал хэһэн, ажалша бэрхэ хүн гэжэ нютагаархиниинь хэлсэдэг.

Паром эрьедэ тулан тогтобо. Тиихэлээрнь эндэ дүтэ харагдаһан Зургаан Дэбэ руу гүйлгэлдэн ошожо, боро хирпиисээр баригдаһан хоёр дабхар байшангай хажууда тогтобобди. Энэмнай эндэхи хүүгэдэй саад байба.

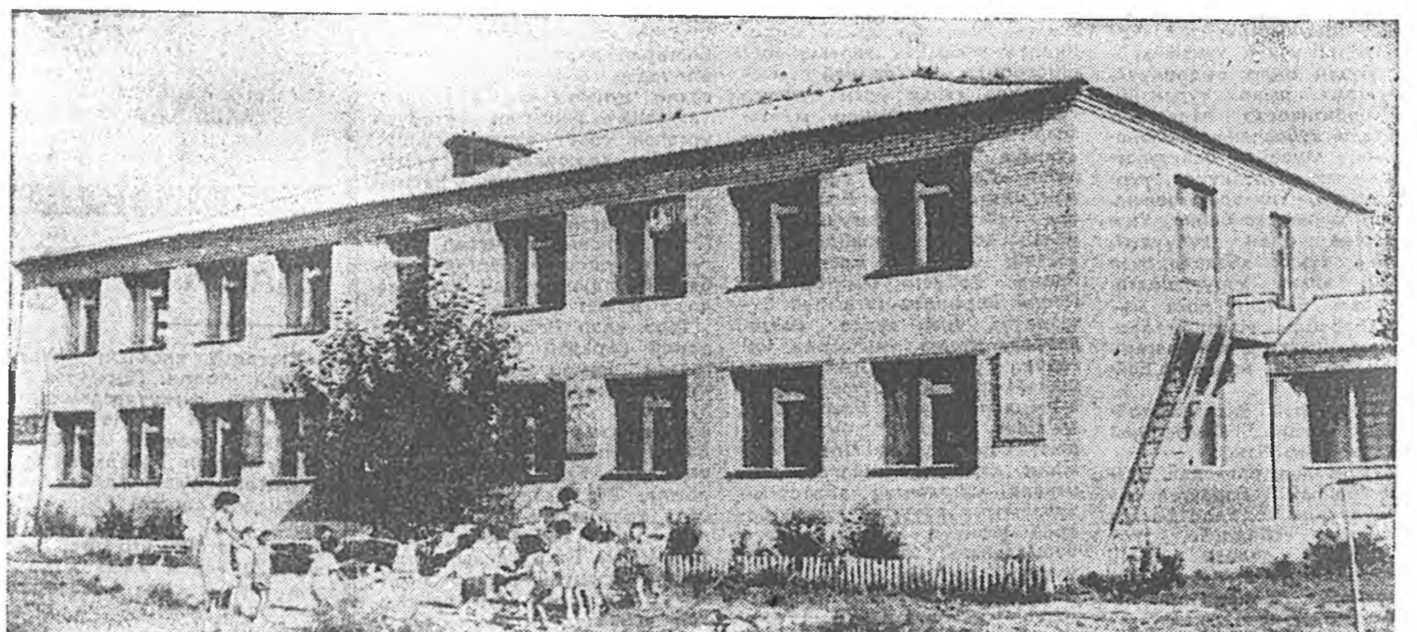
Антонида Намсараевна Цыбикдоржиевагай даадаг энэ саадта 4 хүмүүжүүлэгшэ ажаллана, 50 гаран үхибүүд ябана. Бүхы хэрэгтэй юумээр гүйсэд хангагданхай энэ саадта колхознигуудай үхибүүд дүрбэн тэгшэ хүмүүжэл абадаг байна.

Зургаан Дэбэ тосхон социально-соёлой барилгануудай талаар нилээн урдуур гараа гэжэ хэлэмээр. Спортивна залтай хэдэн дабхар Соёлой ордон, һургуули, олон тоото магазинуud, больница, ажаһуудалай хэрэглэмжэ хангалгын комбинадай пункт, хэлхээ холбооной узел, бани болон бусад шухала хэрэгтэй эмхи зургаанууд эндэ хүдэлнэ. Телевизионно, радио-дамжуулгануудые ноёхонойхид хараха, шагнаха арга боломжотой.

Энээнһээ гадна ехэ һонирхолтой музей эндэ бии юм. Буряад оронoй гурбан ехэ мүрэнэй хоорондо оршоһон нютагайнгаа эртэ сагһаа эхилһэн түүхэ эндэ тодоор харуулагданхай. Зоной ажабайдал, ажал хэрэгүүдые харуулһан экспонадууд анхарал гансата татана. Нютагай алдар солото хүнүүдэй ажалда, ежабайдалда зорюулагдаһан экспозици музей соо онсо һуури эзэлнэ. Манай һанахада, энэ хадаа зониие Эхэ орондоо, тоонто нютагтаа дуратайгаар хүмүүжүүлгын бодото гуламта болонхой.

Хүн гэшэ гансал ажал хараад ябадаг бэшэ. Тиимэһээ тэдэнэрэй бишыхан хүүгэдэйнгээ түлөө һанаагаа зобонгүй ажаллаха, сүлөө сагтаа бэедээ туһатайгаар амарха эрхэ байдалайнь дүүрэнээр хангагдамаар байһанда баясаад, хангалгын албанай, социально-соёлой эмхи зургаануудай ажалай үдэрнүүд саг ошохо бүри улам баян, удха түгэлдэр, ашаг үрэ ехэтэй боложо байг лэ гэжэ үнэн зүрхэнһөө бодобобди...

ЗУРАГУУД ДЭЭРЭ: 1. Ноёхоной эдир ерээдүй. 2. Ноёхоной хүүгэдэй саадай байшан.

ТАНИИЕ ЯМАРААР ХАНГАНАБ

ООШОРТО ОГТО ЗОГСОНГҮЙ

Албанай хэрэгээр Улаан-Үдын локомотивна депо ошоод, нилээд эсэнхэй һалиржа ябатараа «Столово» гэһэн гаршаг хаража архёод, эдеэлхэ юм байна гэжэ шиидэбэб. Теэд хүдэлмэришэдэй олон гээшэнь: тёһэршагүйгөөр хойно хойноһоо һубарилдана. «Үрдихэгүй хаб даа. Яаһаншье олон юм гээшэб. Һонирхолой тэды хараад гараха юм байна»,—гэжэ бодоод, гэшхүүрээр оодэлбэб.

Сагаан халаадтай хоёр эхэнэрэй тогтооходонь, ниитын хэрэгээр иишэ ерээ һэм, тиигээд үдын хэһа болошоо гэжэ ойлгуулбаб. Тиин сасуу 70 мүнгэнэй талон гартам барюулжархиба. Арбаад хүнэй хойноһоо зогсобоб. Теэд оошорни тэрэ дороо «хайлашаба». Адаглаһамни, зайгүй «урдажа» байһан лини-конвейерээр табюурнууд дээрэ соморхон зохидсор табятай табагуудтай эдеэн ерэжэл байна. Хажуудань зогсоһон столовын хүдэлмэрилэгшэ тэндэһээ абаад, хүдэлмэришэдэй урда табижал мэдэнэ. Хоёр ондоо зүйлэй эдеэ хоол дурадхагдаһан байба. «Ямарыень абахабиб?» гэжэ бага зэргэ мэгдэн асуухадам, тэрэ эхэнэр урихаар миһэрээд: «Дуратайгаа абагты» гэбэ. Ехэл аятай байба. Сүлөө столдо ошожо һуугаад эдеэлхэ зуураа, манай ниислэл хотодо нэгэтэшье үзэгдөөгүй гайхалтай энэ хангалгые адаглажал мэдэнэб. Үнөөхил оошоргүй зандаа. Хүдэлмэришэд талон худалдажа абаад лэ, табюурта эдеэ баринхай, стол тээшэ сэхэ гэшхэлнэ.

— Хангалгын энэ шэнэ арга тухайгаа хөөрэжэ үгыт,— гэжэ удаань столовын үйлэдбэриие даагша Л. А. Ивашенниковада хандабаб,

— Даншье шэнэ бэшэл даа. Арбан жэлэй саана энэ лини тодхогдоо юм. «Ашаг үрын лини» гэжэ нэрэтэй. Энэнь удхатай даа. 500 хүн 1 час соо эдеэлжэ гарана ха юм. Тиихэдээ бүхы цехүүдэй хүдэлмэришэд нэгэ мүһэн сугларшахагүй, тусхай графигтай. Юрэдөө, үдын хоолдо сагаа миин һалгаанагүй бшуу. Үлөөшэ сагтань амарна,— гэжэ Людмила Александровна хөөрэнэ.

— Теэд городой бусад предприятинуудта иимэ арга хэрэглэхэ аргагүй юм гү? — гэжэ саашань һурагшалнабди.

— Дүршэлтэймнай танилсахаар ЛВРЗ-гэйхид ерээ һэн. Теэд мүнөө болотор хуушанайхяараа хаш. Прибор бүтээлгын нэгэдэлэй столоводо иимэ лини бии. Анхан түрүүн бидэ Алма-Ата хотын түмэр замшадай столовын хүдэлмэриие хараад, иимэ оньһон түхеэрэлгэдэ захил хэхэ гэжэ шиидээ һэмди,—гээд Л. А. Ивашенниковагай харюусахатай сасуу, тэрэнэй орлогшо Л. А. Заводянская хөөрөөень дэмжээдхинэ:

— Ленинград хотодо «Нева» бритва үйлэдбэрилэн гаргадаг предприятида эгээл иимэ лини бии юм. Ехэл һайшаалтай. Юрэдөө кухнида оньһожоруулга хэрэггүй гэжэ бододог хүн буруу. Аяга угаадаг «МК-168» түхеэрэлгэ манда хүдэлгэгдэнэ. Гараараа нэг түрүүн зайлаад, энэ машина руугаа аяга амһартаа ябталхадаш, бусалһан холисотой уһаар ялайса угаажархиха. Гэбэшье гол хүсэмнай хүнүүд ааб даа: үнинэй, хэжэ байһан хэрэгтээ онсо дадалтай болонхой тогоошод Л. В. Антоновае, М. П. Викулинае, кассир Н. Б. Афанасьевае нэрлэмээр. Аяга угаагша А. Т. Хакимовада нэгэтэшье ажаглалта хэгдээгүй байха юм.

Столово гээшэмнай үйлэдбэриин шиидхэхы участок бэшэ ааб даа. Гэбэшье оошорто огто зогсонгүй, тааруу сэнтэй, һайн шанартай эдеэ хоол бараад, үдынгөө забһарлалай үлөөшэ 40 минутын туршада амарха аргатай хүн сэдьхэлдээ тэниглэн, ажалыньшье урагшатай байха жэшээтэй.

«Ашаг үрын» линидэ захил хэжэ, ниитын эдеэ хоолой газарта тодхохын тула бусад предприяти болон эмхи зургаанудай хүтэлбэрилэгшэдэй оролдоо һаань, һайн бэлэй.

Г. ДАШЕЕВА,
манай корр.

ХИЛЫН СААНАҺАА
ТАСС • АПН

«ДЕЛИИН ЗУРГААНАЙ» ДОКУМЕНТНҮҮД ООН-до ТАРААГДАБА

НЬЮ-ЙОРК. Аргентинын президент Рауль Альфонсинай, Грециин премьер-министр Андреас Папандреугэй, Индиин премьер-министр Раджив Гандиин, Мексикын президент Мигель де Ла Мадридай, Танзаниин президент байһан Джулиус Ньеререгэй, Швециин премьер-министр Ингвар Карлсонай 1986 оной августын 7-до КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевто эльгээһэн бэшэгэй текст ООН-ой Генеральна Ассамблейн ба Аюулгүйн Соведэй тусхай документ болгогдожо, Нэгэдэмэл Нацинуудай Организацида тараагдаба.

«Делиин зургаанай» 1986 оной августын 7-до Истапада (Мексикэ) абтаһан деклараци ООН-ой Генеральна Ассамблейн тусхай документ болгогдожо, мүн лэ тараагдаа. Ядерна туршалгануудые дары болюулалгада туһаламжа үзүүлхэ зорилгото,. хиналтын хэмжээнүүд тухай «Делиин зургаанай» тодорхой дурадхал мүн лэ дэлгэрүүлэгдэбэ.

ООН-ой ГЕНЕРАЛЬНА СЕКРЕТАРИИН ЭЛИДХЭЛ

НЬЮ-ЙОРК. ООН-ой Генеральна секретарь Х. Перес де Куэльярэй элидхэл Нэгэдэмэл Нацинуудай Организациин штаб-байшан соо дэлгэрүүлэн тараагдаа. Буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые хизаарлаха, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряаха хэмжээнүүдые абаха талаар зарим гүрэнүүдэй харюунууд элидхэл соо согсологдонхой. Хиналтын асуудал энэ талаар али алинда таарамжатай хэлсээ баталха хэрэгтэ бэрхэшээл түбэгүүдые ушаруулха ёһогүй. Зарим бүлэгөөрхид буу зэбсэгүүдые урилдэн бүтээлгые үргэлжэлүүлхын тула энээниие худал хуурмагаар шалтаг баридаг байна. Мексикын харюу соо энэ асуудал тодорхойгоор хэлэгдэнхэй.

Швециин һанамжын ёһоор, эрдэм, техникын хүгжэлтын мүнөөнэй хэмжээн гасагай хүдэлэлгые, дорьболгые элирүүлжэ тодорхойлхо ехэ арга боломжонуудтай юм.

СССР аша үрэ ехэтэй, али алинда таарамжатай хиналта тогтоохын түлөө тэмсэнэ. Тиихэдээ бүгэдэ ниитын уласхоорондын хиналта тогтоохые дурадхана. Гадна тэрэнэй дурадхаһан программатай зохилдуулагдажа, ядерна буу зэбсэгүүдые бүгин хүсэдөөр усадхаха эгнэтэ табигдана. Ядерна тэһэлэлгэнүүдые болюулха тухай асуудалшье энэ талаар һаад тойбо татаха ёһогүй. Хэрбээ бүхы ядерна тэһэлэлгэнүүдые болюулхые США-гай хүсөөд байгаа һаань, национальна техническэ хэрэгсэлнүүд эдэ бүгэдые хангажа шадаха гэжэ харюу дотор хэлэгдэнэ.

ЯДЕРНА ДАЙНАЙ АЮУЛЫЕ ЗАЙСУУЛХА

КПСС-эй ЦК-гай Генеральна секретарь М. С. Горбачевой хэһэн Мэдүүлгэ уласхоорондын олониитын анхарал ехээр татана. Элдэб оронуудай политическэ болон ниитын элитэ мэдээжэ ажал ябуулагшад, хэблэлэй органууд Советскэ Союзай эб найрамдалта гадаадын политикые, ядерна тэһэлэлгэнүүдые, нэгэ талаһаа болюулгаяа 1987 оной январиин 1 болотор һунааха гэһэн шиидхэбэриие үндэроор сэгнэхэ зуураа, энэ хадаа бүхы хүн түрэлтэнэй хүсэд эрмэлзэлгэнүүдтэ харюусаһан гүрэн түрын сэсэн мэргэн удха шанартай ябуулга болоно гэжэ тоолоно.

ПРАГА. Мүнөө үеын үндэһэн шухала асуудалнуудай нэгэндэ тон харюусалгатайгаар хандажа байдагаа СССР үшөө дахин элирхэйлэн харуулба гэжэ «Руде право» газетэ бэшэнэ. Социализм, эб найрамдал болон хүн түрэлтэнэй жаргалта һайхан ерээдүйн түлөө тэмсэлэй хоорондо таһаршагүй холбоотой байһые шэнэ совет үүсхэл бата найдамтайгаар элирхэйлэн гэршэлнэ. Ядерна дайнай гал дүлэндэ манай бүмбэрсэг дэлхэйн абтахагүй байһанда, политическэ бодото байдал болон ухаан бодолой эзэрхэг түримхэй, балмад тэнэг ябадалые бүлинжэ гараха байһанда этигэн найдажа байһанаа СССР-эй эб найрамдалта программа үшөө дахин элирхэйлнэ.

ВАРШАВА. Ядерна тэһэлэлгэнүүдые болюулгаяа Советскэ Союзай һунааһан ушар буу зэбсэгүүдые бүтээн гаргалгые зогсоохо, зэбсэг хэрэгсэлнүүдые хуряалгын программа бэелүүлхэ арга олгохо байна гэжэ «Трибуна люду» газетэ тэмдэглэнэ. Дэлхэйн олониитын ехэнхи хубинь, олохон политическэ ажал ябуулагшад энэ шиидхэбэриие иимээр лэ сэгнэһэн байна. Ядерна тэһэлэлгэнүүдые болюулха тухай Советскэ Союзай шиидхэбэридэ США-гай хандалга «тэдэнэй амгалан тайбан байдалые хангаха тухай эб найрамдалта номнолые далдалан халхалдаг» байһыень элирхэйлэн гэршэлнэ.

ПЕКИН. Ядерна бүхы тэһэлэлгэнүүдые нэгэ талаһаа зогсоолгоёо Советскэ Союзай һунааһан тухай асуудалда харюусахадаа, КНР-эй МИД-эй түлөөлэгшэ нигэжэ мэдүүлбэ: «ядерна буу зэбсэгүүдые аша үрэ ехэтэйгээр хуряалгые түйлахын тула ядерна буу зэбсэгтэй хоёр томо ехэ гүрэнэй нэн түрүүн ядерна туршалгануудые болюулхын, үйлэдбэрилгээе зогсоохын, тараан тодхохогүйн түлөө тэмсэнэбди».

ВАШИНГТОН. «Ядерна туршалгануудай асуудалда США хандасаяа хубилгаагүй байһаар» гэжэ Сагаан байшангай түлөөлэгшэ Рейганай захиргаанай һүүлшын үгэнүүдые тайлбарилхадаа тэмдэглэхэ зуураа, «ядерна буу зэбсэгүүдые туршалгые бүрин хүсэдөөр хориха гээшэ Холбоото Штадуудай удаан болзорой зорилго болоно» гэжэ үшөө дахин баталба. Ядерна туршалгануудые болюулха асуудалда США бүтэмжэтэй һайнаар ханданагүй гэжэ гүрэнэй департаментын түлөөлэгшэ мэдүүлээ.

* * *

Канадын «Газетт» гэжэ газетэ, Австралиин гадаадын хэрэгүүдэй министр У. Хайден, СДПГ-гэй түрүүлэгшэ В. Брандт, Японой МИД-эй түлөөлэгшэ, «Асахи» газетэ, Ази болон Африкын арадуудай һаналаа нэгэдэлгын эмхи (ОСНАА) Советскэ Союзай гаргаһан эб найрамдалта шэнэ үүсхэлые дэлгэрэнгыгээр шэнжэлэн тайлбарилхадаа, США-гай зүгһөө бэелүүлэгдэхэ имэрхүү алхам «Холбоото Штадуудай болон тэдэнэй союзнигуудай аюулгүй байдалай аша туһада харюусахагүй байна» гэһэн американ захиргаанай хараа бодолые буруушаан шүүмжэлбэ.

Хариин оронуудһаа бусахадаа...

ГДР-эй ДУРАСХААЛТА ГАЗАРНУУДААР

[Түгэсхэл. Эхиниинь августын 26-най номерто].

БУХЕНВАЛЬДЫН ХОНХЫН АБЯАН

Веймар хотын дурасхаалта газараар ябажа, Гете, Шиллер гэгшэдэй байшан музейнүүдые хараабди. Гайхамшагта немец уран зохёолшодой түрэл хототой танилсаһанайнгаа удаа фашистнуудай концлагерь байһан Бухенвальд ошобобди. Нэн түрүүн энэ лагерь тухай «О, Бухенвальд» гэһэн баримтата кинофильм хаража, зүрхэ сэдьхэлээ хүдэлгэбэбди. Фашис Германиин бүхы концлагерьнуудта арбан хоёр жэл соо олон яһатанай 18 миллион хүн хюдагдаһан, зобоогдоһон байна.

Концлагерьта ороһон хүнүүдые зобоожо, хэһээдэг газарнуудые ябажа харабабди: крематори, хүнүүдые буудаха үүдэндээ нүхэтэй түхеэрэлгэ... Гайхамшагта революционер, Германиин Коммунист партиин Түрүүлэгшэ Эрнст Тельманэй алуулһан газарта — крематориин үүдэнэй хажууда баглаа сэсэгүүд олоор табигданхай. Крематориин пеэшэнгүүд тэрэл зандаа, бидэнэй хараһан кинофильмын үйлэ хэрэгүүдые дахин һануулна. Француз багша Пауль Дерон һурагшадтаяа хамта алуулаа гэжэ ханада үлгөөтэй некрологой үгэнүүд гэршэлнэ. Бухенвальдын музей орожо, тэрэ үеын зүрхэ хүдэлгэмэ баримтануудтай танилсабабди: узник хүнэй хубсаһан бүхэн ондо ондоонууд, юуб гэхэдэ ямар гүрэнэйб, ямар политическэ һаналтайб гэжэ тэдэ хубсаһан элирхэйлдэг бшуу. Музейдэ байгуулагдаһан наар шэрээнүүд гурбан дабхар, тиихэдэ шалань шангаар хахинадаг байна. Үнэхөөрөөшье олон хүнүүдэй, гансашье хүнэй ябахада, ехэл абяатай, энэнь харуулшадта дуулдадаг байһан гэжэ мэдэжэ абабабди. «Шуһата харгы» гэжэ узнигууд концлагерь ошоһон харгые нэрлэдэг байгаа.

Хэдэн үдэрэй үнгэрһэн хойно гид Далик Сойрефнай иигэжэ хөөрөө һэн:

— Бухенвальд ерэхэдээ, эсэгынгээ байһан бэраагай хүшөө шулуунда хододоо баглаа сэсэгүүдые табидагби. 1940 ондо еврей яһанай минии эсэгэ арбан табатайдаа энэ концлагерьта ороһон юм. Хажуудахи тосхондо ажал хэхээр ошодог байгаа. 1943 ондо эсэгэдэмни зол тудажа, 33-дахи бэраагай үбшэн австрийска журналисттай номероороо һэлгэлдэжэ, тэрьелжэ гараһан байна. Иимэ хуби заяатай хүнүүд манай орондо олон, энээн тухай бэшээдшье яахабта,— гэжэ ехэ аягүйрхөө һэн.

Үнэхөөрөө иимэ хуби заятай хүн олон байһан байха. Германиин концлагерьта харшалуулагдаһан арадууд эрэлхэг зоригтойгоор тэмсэдэг, шадал зэргээрээ бэе бэедээ туһалдаг байгаа гэжэ экскурсовод хэлээ һэн. Хүндэ хүшэр байдалтайшье һаа, олон тоото хуудаһанууд, газетэнүүдые узнигууд гаргадаг байгаа гэжэ музейн экспонадууд гэршэлнэ. 1945 оной апрелиин 11-дэ лагериин Уласхоорондын комитедэй (нюуса байдалтай) хүтэлбэри доро Совет Армиин, мүн союзнигуудай илалтата байлдаанаар баясан урмашан, фашистнуудые хюдажа, лагериинхид өөһэдыгөө сүлөөлһэн байна. Бухенвальдын хохидогшодой мүнхын дурасхаалда Нацинуудай проспектын рельефнэ ханануудта, Набатна башниин дэргэдэ узнигууд-антифашистнуудта зорюулагдаһан хүшөөдэ эрэлхэг зоригтой хүнүүд зураглагданхай. Башниин плита доро элдэб олон концлагерьнуудһаа асарагдаһан газар булаатай: Освенцим, Заксенхаузен, Равенсбрюк, Лидице... Жэл бүхэндэ Бухенвальдын амиды үлэһэн узнигууд уулзажа, эб найрамдалые батадхаха тухай, мүн сүлөөдэ үлэһэн фашис алууршадта гэм зэмынь амсуулха эрилтэтэйгээр митингнүүдые эмхидхэдэг байна. Бухенвальдын хонхын абяан түби дэлхэйгээр суурятан доһолжо, «Шуһата дайн хэрэггүй, эб найрамдалые сахин хамгаалагты!» гэжэ бүхы хүн түрэлтэниие ходоодоо уряалжа байдаг юм. Шиллер, Гете гэгшэдэй түрэһэн нангин газар дээрэ хүн зониие хюдаха үүргэтэй концлагерь бариһан Германиин нацистнуудай үйлэ хэрэгүүд хумхиин тооһон болоо, мүнөө үеын хүнүүдэй шиидхэбэриһээ эб найрамдалта ерээдүй дулдыдаха гэһэн бодолнууд бидэнэй сэдьхэлдэ түрөө һэн.

ДРЕЗДЕНЭЙ ШЭДИТЭ ЗУРАГУУД

Мүнөө сагай ажабайдалые ойлгохын тула үнгэрһэн сагые һайн мэдэхэ ёһотойбди. Карл-Маркс-Штадт хотын олон газар немецкэ хүдэлмэришэн ангиин тэмсэлтэй нягта холбоотой. Германиин Коммунис партиин орган болохо «Дер Кэмпфер» газетын түүхэдэ, революционно хүдэлсөөнэй эрхим түлөөлэгшэдтэ зорюулагдаһан музейдэ орожо, эрхэ сүлөөгэй түлөө ами наһаа үгэһэн антифашистнууд тухай һонин материалнуудтай танилсаабди. 1971 ондо октябриин 9-дэ Карл Марксай монумент (авторынь мэдээжэ совет архитектор Л. Е. Кербель) баярай оршон байдалда табигдаад, тэрэ үдэр Карл Марксай нэрэмжэтэ музей нээгдээ һэн гэжэ экскурсовод тайлбарилна. Карл-Маркс-Штадт мүнөө үеын гоё һайхан хото болонхой.

Дрездениие «хоёрдохи Ленинград» гэжэ дэмы һэрлэдэггүй. Цвингер гэһэн ордонуудай ансамбль хаража гоёшоогообди. «Урданай мастернууд» гэһэн уран зурагай галерейдэ ороһоноо мартахаар аал?! Рафаэлиин «Сикстинскэ мадонно», Боттичеллиин «Себастьян», Рембрандтын «Автопортрет» болон бусад гайхалта зурагуудые үни удаан ябажа хараабди. Бэлигтэй итальян мастернууд Якопо Робусти (Тинторетто), Паоло Веронезе гэгшэдэй бүтээлнүүд уран хурса сюжедээрээ, хүсэтэ ульһаараа илгарна. Рубенс, Каррачи гэгшэдэй уран гоё бүтээлнүүдые хужарлан хаража баясабабди. Музейн гайхалта бүтээлнүүдые, баялигуудые Совет Армиин сэрэгшэ аршалаа, ами наһаа хайрлангүй абаралгын хүдэлмэри ябуулаа гэһэн баярай үгэнүүд музейн ханада бэшэгдэнхэй. Харин галерейн үүдэнэй дэргэдэ гэршэ болоһон иимэ үгэнүүдые уншабабди: «Музей шалгагданхай. Минэнүүд үгы. Ханутин шалгаа». Суута уран зураашадай хүдэлмэринүүдые мүнөө үеын, ерээдүйн үетэндэ дамжуулха гэһэн совет сэрэгшэдэй хүсэл эрмэлзэлынь тон һайшаамаар. Союзнигуудай уулзаһан Эльбэ мүрэнэй эрьеэр зубшан ябабабди. Дрезденэй олон ордонууд дайнай үедэ американ бомбодо һандаргагдаһан байна, олонхинь заһабарилагдан шэнэлэгдэнэ. Гол талмай дээрэ һандарһан һүмын үлэгдэл дайнай һүлдэ тэмдэг болгон үлөөгдэнхэй. Тойроод мүнөө үеын гэр байшангууд, түүхэтэ ордонууд оршоно. Бомбодолгодо нэрбэгдэһэн һүмын зэнхыһэн үлэгдэлнүүдэй тэрэл хэбээрээ байһаниинь досоо жэхылгэнэ.

ДУРАСХААЛЫНЬ ХЭТЭДЭЭ МҮНХЭ.

Һүүлшын үдэрэй туршада ниислэл хото Берлин түбтэй, шэнэ микрорайонтой танилсабабди. Берлин — политическэ, научна болон соёлой түб, уласхоорондын уулзалгын газар мүн. Александерплац гэһэн түбэй талмайе телевизионно башни, Унтер-ден-Линден гэһэн түүхэтэ үйлсэ шэмэглэнэ. Энэ үйлсын узуурта гайхамшагта Бранденбургска ворота бии. Эндэ ерэжэ фашис Германиин эсэсье гэршэлһэн рейхстагай байшангые холоһоо харабабди. Пергамска музейн (анха түрүүшын архитектурна музей) Пергамска алтарь, Вавилоной скульптурануудые харахада, эртэ урда сагай бэлигтэйшүүлэй бүтээлнүүд һонирхолтой.

Трептов-парк. Сэрбэгэр ногоон нэгэ жэгдэхэн, үндэрнүүд уляаһад сэрэгшэд шэнгеэр харуулда зогсонхой. Уян мүшэрнүүдээ ганхуулһан хуһад баатарай үхэлөөр унаһан сэрэгшэдэй мүнхэ дурасхаалые сахин, гунигта абтаһан шэнги үзэгдэнэ. Бишыхан үхибүүе үргэһэн совет сэрэгшэ-сүлөөлэгшэдэ зорюулагдаһан хүшөө холоһоо харагдана. Баярай оршон байдалда дайнай ветеран, бүлэгэймнай түлөөлэгшэ Г. П. Анисимова баглаа сэсэгүүдээ хүшөөгэй дэргэдэ табяа. Һүүлдэнь удаан саг соо доро дохин зогсоо һэмди.

Тэрэ үдэр Республикын ордоной (Арадай байшан) дэргэдэхи немец эдир пионернүүд сугларанхай, эрхим ажал, һуралсал тухайгаа тоосожо байгаа һэн. Тэндэ эмхидхэгдэһэн һаналаа нэгэдэлгын ярмаргһаа бидэ ном худалдан абажа, Эб найрамдалай жасада өөһэдынгөө хубита оруулаа һэмди. Германиин Демократическа Республикын залуу үетэн ерээдүйн жаргалта байдалые батадхан, эб найрамдал тухай дуунуудые дуулажа байгаа һэн.

Б. ДЫМБРЫЛОВА,
манай корр.

Улаан-Үдэ — Берлин.

ЗУРАГ ДЭЭРЭ: Карл Марксай монумент.

А. МИШАВКИНАЙ фото-зураг.

АЖАХЫН АЖАЛАЙ НЭГЭ ...

ФОТООЧЕРК

4.

Ноёхоной газар дээрэ бурьялан байһан ажалай үдэр дууһаха дүтэлбэ. Сэлэнгын район соо тон түрүүшүүлэй дунда нютагаа архидалгагүй гээд соносхоһон (574 хүн энэ шиидхэбэри доро гараа табяа һэн) Ноёхондо зониинь ондоогоор, өөһэдтөө туһатайгаар амаржа һураха ёһотой. Тиихэдэнь манай дээрэ тоолоһон, харуулһан социальна, соёлой гуламтанууд туһалхал юм аабза.

Эдээнһээ гадна Гурбалжанай аршаан дээрэ баригдаһан колхозой амаралтын байшан энэ талаар онсо үүргэтэй. Зоной унтаха, эдеэлхэ, ваннада ороходо, эмшэлүүлхэ гэрнүүд нёдондо баригдажа, хүсэһэн зоной амгаланаар алхалалдан сэбэр агаараар амилхадань туһатай хатуу дэбисхэртэй зүргэнүүд, халуун үдэр наранһаа хоромоор һарабшанууд хэгдээ һэн.

— Эндэ амархаяа ерэгшэд 10 хоног соо байдаг. Тиихэдээ оройдоо 13 түхэриг 50 мүнгэ түлэдэг юм. Июлиин 5-һаа 16 болотор түрүүшын ээлжээнэй зон амараа. Саашадаа энэл һарын 17-һоо 27 болотор, гурбадахи ээлжээнэй амаралта августын һүүл болотор үргэлжэлхэ. Урдань энэ аршаанда ерээд, майхан, отог татажа, зон өөһэдөө амардаг байһанаа, мүнөө дүүрэн хангамжа дээрэ амаралтаяа үнгэргэдэг болобо гээшэ,— гэжэ колхозой профкомой түрүүлэгшэ Вера Бадмаевна Очиртарова хөөрэнэ.

Амаралтын энэ гэрые һайн дураараа даажа абаһан Соли Дондоповна Цырендоржиева тогоошод Дарима Цынгунова Евгения Миронова хоёртоёо сугтаа бүхы хүдэлмэриеэ ябуулдаг юм. Амарагшадай һайнаар хооллохо, амарха дүүрэн арга боломжо, эрхэ байдал хангаха гээшэ бэлэн хэрэг бэшэ ха юм.

Харин Соли Дондоповна өөрөө эбэртэ бодо мал үсхэбэрилдэг цехэй зоотехнигээр хүдэлнэ. Хүшэр хүндэ 1942 онһоо хойшо энэ ажалдаа ябахадаа, дүй дүршэлтэй, нютаг нуга соогоо залиршагүй нэрэ хүндэтэй юм.

— Саашадаа, наһанайнгаа амаралтада гарахадаа, эндээ саг үргэлжэ хүдэлхэб. Һаябын сагта эмшэлэлгын корпус бариха, Хяагтын районһоо Хираанай шабар асаржа, зониие аргалдаг болохо һанаан бии. Тиигээдшье Гурбалжанай, онсолходо, энэ аршаанай оршониие хамгаалха талаар асуудалнууд бии. Тэдэниие шиидхэхэ хэрэгтэй,— гэжэ Соли Дондоповна мэдүүлнэ.

— Һайн юумэн хэгдээ. Холуур ошожо, аэропорт, вокзалнууд соогуур зобожо, тулижа ябанхаар нютагтаа амараад, ажалдаа гарахада таатай,— гээд Хабаруугай һү һаалиин фермын түрүү һаалишан Екатерина Батуевна Цырендондоповна сэдьхэлээ ехэл хананагяар хэлээ һэн.

СПОРТ • Спорт • СПОРТ • Спорт • СПОРТ

ДААМ

ЧЕМПИОНУУД ТОДОРБО

Хүүгэдэй спортын һургуулинууд болон Пионерэй ордонуудай суглуулагдамал командануудай дунда уласхоорондын даамаар РСФСР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Улаан-Үдэдэ, түмэр замшадай соёлой байшан соо болобо. 19 область, хизаар болон автономито республикын 70 гаран эдир даамшад энэ мүрысөөндэ хабаадажа, мэргэжэл шадабаряа дээшэлүүлһэн байха юм.

Эрхим түрүү арбан команда түгэсхэлэй мүрысөөндэ гараһан байгаа. Тиихэдээ Московско областиин Подольск хотын Пионерэй ордоной суглуулагдамал команда түгэсхэлэй мүрысөөндэ Магаданай болон Горьковско областиин эдир даамшадые тус тустань 3,5:0,5 тоотойгоор шүүгээд, удаань Свердловско областиин, Башкирай АССР-эй түлөөлэгшэдые 2,5:1,5 тоотойгоор илажа, һүүлшын уулзалгада Калининска областиин хүбүүд, басагадтай 2:2 тоотойгоор тэнсэжэ, дүн хамта 24,5 очкотойгоор РСФСР-эй чемпион болобо. Иигэжэ тэдэнэр ноябрь һарада Латвида үнгэргэгдэхэ СССР-эй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөндэ хабаадаха эрхэдэ хүртөө.

Һүүлэй хоёр жэлэй туршада Россин Федерациин чемпионууд болоһон Удмуртын АССР-эй эдир даамшад 22,5 очкотойгоор хоёрдохи һуури эзэлбэ. Тэдэнэр Горьковско областиин түлөөлэгшэдые — 3:1, Башкирай даамшадые — 3,5:0,5, Свердловскын спортсменүүдые 2,5:1,5 тоотойгоор шүүһэн, Калининска болон Магаданай областьнуудай һурагшадтай 2:2 тоотойгоор тэнсэһэн байха юм. Сэхынь хэлэхэдэ, энэ автономито республикын эдир даамшад амжалтаяа гурбадахи жэлээ удаа дараалан дабтаха аргатай байгаа гэжэ һанагдана. Зүгөөр тус командын гэшүүн, спортын мастерта кандидат А. Льдоков мүрысөөнэй гурим журам эбдэжэ, нааданһаа гаргагдаад, командаяа хойшонь татаба. Энэнь командын гэшүүдэй дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэриин һулаар ябуулагдадаг байһые элирхэйлэн гэршэлнэ.

Калининска областиин команда хоёрдохи бүлэгтэ түрүү һуури эзэлжэ, түгэсхэлэй нааданда гараа һэн. Гэбэшье эгээл эрхим бэрхэшүүлэй дунда наадахадаа, тэдэнэр бүхы арга боломжонуудаа элсүүлжэ шадаагүй гэжэ тэмдэглэлтэй. Нэгэдэхи турта манай республикын эдир даамшадые 2,5—1,5 тоотойгоор илаһан аад, саашадаа Красноярска хизаарай, мүн Нижний Тагил хотын түлөөлэгшэдтэ 1,5—2,5 тоотойгоор шүүгдэжэ, дабшалтаяа эрид һуларуулжархёо. Тиин Удмуртын АССР-эй болон Московско областиин командануудтай тэнсэжэ, 21,5 очкотойгоор гурбадахи шанда хүртэһэн байха юм.

Красноярска хизаарай, Башкирай АССР-эй, Свердловско областиин эдир даамшад эрхим зургаанай тоодо оробо.

Манай республикын суглуулагдамал команда 15,5 очко абажа, наймадахи һууриде гараа. Энэнь уласхоорондын даамаар манай эдир хүбүүд, басагадай түйлаһан яһала һайн үрэ дүн гээшэ. Ушарынь гэхэдэ, командамнай түрүүшынхеэ арбанай тоодо ороо гэжэ тренернүүд болон мэргэжэлтэд тоолоно.

Түгэсхэлэй мүрысөөндэ Буряад ороной эдир даамшад нэгэдэхи турта Калининска областиин хүбүүд, басагадта, 1,5:2,5 тоотойгоор шүүгдэһэн аад, саашадаа эдэбхитэй һайнаар, һүбэлгэн бэрхээр наадажа, Магаданай областиин спортсменүүдые — 3:1, Горьковско областиин түлөөлэгшэдые 2,5:1,5 тоотойгоор илаба. Һүүлээрнь Свердловско областиин, Башкирай АССР-эй командануудтай тэнсэһэн байгаа.

Удмуртын АССР-эй спортын мастерта кандидат Эдуард Зайнуллин 7 очко абажа, нэгэдэхи хюлгэ дээрэ эрхимлэбэ. Московско областиин даамшан Константин Тимофеев тэрээнһээ хахад очкогоор гартаа. Тиигэжэ тэдэнэр Польшын суглуулагдамал командатай үнгэргэгдэхэ нүхэд ёһоной уулзалгада хабаадаха эрхэдэ хүртэбэ. «Спартак» бүлгэмэй Россин соведэй хоёр дахин чемпион А. Калмаков (Калининска область) гурбадахи һуури эзэлээ.

Хоёрдохи хюлгэ дээрэ Подольск хотын спортын мастерта кандидат Сергей Блинов онсо шалгарба — 8 очко. Ю. Васильев (Свердловск), Д. Борков (Калинин) тус тустаа 6 очко абажа, удаадахи һууринуудта гараба.

Гурбадахи хюлгэ дээрэ мүн лэ һонирхолтой, шанга тэмсэл болобо. Эндэ Красноярск хотын түлөөлэгшэ Вадим Веремейко 7,5 очкотойгоор илалта туйлаа. М. Иванов (Калинин) — хоёрдохи, А. Коротков (Москва) гурбадахи һууринуудые эзэлһэн байна. Эдэ хюлгэнүүд дээрэ наадаһан манай республикын түлөөлэгшэд Б. Ринчинов, А. Буянов, В. Доржиев дундуур һууринуудта гараһан байха юм.

Даамаар 1986 оной СССР-эй чемпионка, спортын мастер Наталья Конева (Нижний Тагил) командынгаа аша туһые хараада абажа, уласхоорондын даамаар наадахадаа, 7 очкотойгоор мүнгэн медальда хүртэбэ. Ушарынь гэхэдэ, Башкирай АССР-эй түлөөлэгшэ спортын мастерта кандидат Елена Демочкина тэрээнһээ хахад очкогоор уридлажа, РСФСР-эй чемпионка болоо. Свердловско областиин түлөөлэгшэ Елена Майдэнова бронзо медаляар шагнагдаһан байна.

Улаан-Үдын 1-дэхи интернат һургуулиин һурагша, спортын мастерта кандидат Дари-Сурэн Норбоева басагад сооһоо табадахи һуури эзэлбэ.

Гоё һайханаар наадаһанайнгаа түлөө Н. Конева физическэ культура ба спортын талаар Буряадай АССР-эй Гүрэнэй комитедэй тусхай шанда хүртэбэ. Астраханьһаа ерэһэн 9 наһатайхан Шамиль Дулатов эгээл эдир хабаадагша байһанайнгаа түлөө мүн лэ тусхай шанда хүртөө. Тэрэ 8-һаа 3,5 очко абаһан байха юм.

Гадна эдир даамшадай дунда спартакиада үнгэргэгдөө. Футбол, столой теннис, хүнгэн атлетикэ, бүмбэгэ шэдэлгэ, бэеэ таталга гэхэ мэтэ зүйлнүүд тэрэнэй программада оруулагдадаг байна. Эндэ Удмуртын АССР-эй, Астраханска болон Калининска областьнуудай командануудай шалгарба.

Б-М. ЖИГЖИТОВ.

Гадаадын худалдаа наймаае, совет гадаадын худалдаа наймаанай нэгэдэлнүүдэй экспортнэ ажал ябуулгые хүгжөөлгэ ба нарижуулан һайжаруулга мэдээсэл дэлгэрүүлгын хэрэгсэлнүүдэй, хэблэлэй ёһоор худалдагдаха эд бараанай техническэ шанар шэнжэ тухай тодорхой мэдээсэл саг соонь дуулгахаһаа бага бэшээр дулдыдадаг юм.

Экспортдэ гараха совет эд бараануудые дурадхаха арга хэрэгсэлнүүдэй дунда проспектнүүд, каталогууд, плакадууд шухала һуури эзэлнэ.

Худалдагдаха эд бараае, тэрэнэй техническэ документациие дурадхаһан хэблэгдэмэл зүйлнүүдые оронoймнай эгээн томо хэблэлэй эмхи зургаан — Бүхэсоюзна хэблэлэй-полиграфическа «Внешторгиздат» нэгэдэл хэблэн гаргадаг. Техникэ болон оньһон хэрэгсэлнүүдые, приборнуудые экспортдэ гаргадаг гү, али ярмагуудта, выставкэнүүдтэ харуулдаг Буряадай АССР-эй предприятинуудые тус нэгэдэлэй Сибириин отделени хангадаг гээшэ.

«Внешторгиздадай» Сибириин отделени ород хэлэн дээрэ ба хари хэлэнүүд дээрэ тус отделени 100 хэһэгһээ хэдэн арбан мянгаад хэһэг хүрэтэр захилнуудые дүүргэнэ. Хэб-

ПРАВДА БУРЯТИИ

Нэгэдэхи хуудаһанда. «Эрхим болзор соо, гээлтэгүйгөөр ургасаяа хуряаха» — материалнуудай суглуулбари. «КПСС-эй XXVII съездын шиидхэбэринүүдые бэелүүлхын түлөө» — суглуулбари.

Хоёрдохи хуудаһанда. Партийна организацинуудта. «Шэнэ нэмэлтэ» — В. Сиуновагай корреспонденци. «Барилга-

САНХИР ЭКРАН

СОВЕТ КИНОГОЙ ҮДЭР

НЭГЭДЭХИ ПРОГРАММА

Москва. 9.00 — «Время». 9.45 — «Пакет» — уран һайханай фильм. 10.55 — «Максим Горецкий. Аллея жизни» — баримтата фильм. 11.25 — «Человек в футляре» — уран һайханай фильм. 12.45 — Скрипкын хүгжэмэй концерт. 13.15 — «Мэдээжэ аад, юрэ бусын юумэн». 14.15 — Шэнэ һонин. (14.20 хүрэтэр). 15.30 — Шэнэ һонин. 15.45 — «Стратегия Победы» гэжэ олон серитэй циклһээ «Грозное лето» фильм. 17.00 — «...16 хүрэтэр ба тэрээнһээ дээшэ наһатайшуулда». **Улаан-Үдэ.** 18.15 — «Байгалай үмэнэхи газар дээрэ». 1986 оной августын 16-да болоһон хонишодой республиканска зүблөөнһөө репортаж. **Москва.** 19.15 — «Хүн ба хуули». Соёлой хүшөөнүүдые хамгаалха тухай. 19.45 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». **Улаан-Үдэ.** 20.00 — «Байгал» — мэдээсэлэй программа. **Москва.** 20.25 — «Осенний марафон» — уран һайханай фильм. 22.00 — «Время». 22.35 — Кинопанорама. Уран зохёолшо Ю. Нагибин дамжуулгые хүтэлхэ. 00.05 — Баримтата фильм. 00.15 — «Мүнөөдэр — түби дэлхэй дээрэ». 00.30 — Хүнгэн атлетикээр Европын чемпионат.

ХҮНГЭН АТЛЕТИКЫН ҺОНИН

◆ Сентябриин 15-һаа Ташкентдэ нээгдэхэ СССР-эй арадуудай зунай IX Спартакиадын түгэсхэлэй мүрысөөндэ хабаадахын тула РСФСР-эй суглуулагдамал команда августын 25-һаа Челябинскда һорилго бэлэдхэлээ эхилбэ.

Манай республикын түлөөлэгшэд — спортын мастер Ирина Зайцева, спортын мастерта кандидат Татьяна Виноградова Россин Федерациин суглуулагдамал командын бүридэлдэ оруулагданхай. Зайцева 800 метрэй зайда урилдаха, харин Виноградова ядро түлхихэ юм.

◇ Хүнгэн атлетикээр СССР-эй Зэбсэгтэ Хүсэнүүдэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн Киев хотын Түбэй стадион дээрэ дүүрэбэ. Спортын мастерта кандидат Валерий Полушин дабаалтануудтай 3000 метрэй зайда урилдахадаа, Буряадай хүнгэн атлетикын бүхы түүхэдэ гурбадахи үрэ дүн харуулба. Энэнь 8 минута 54,30 секунда болоно.

Манай республикын мэдээжэ урилдаашад, спортын мастернууд Гапас Шарипов, Леонид Астраханцев гэгшэд урда тээнь энээнһээ һайн үрэ дүнгүүдые туйлаһан юм. Л. Астраханцевай тогтооһон үрэ дүн (8 минута 37.8 секунда) Буряадай АССР-эй рекорд болоно.

◆ Хүнгэн атлетикээр «Буревестник» бүлгэмэй Россин соведэй түрүү һуури эзэлхын түлөө мүрысөөн эдэ үдэрнүүдтэ Горький хотодо үнгэргэгдэжэ, РСФСР-эй 30 область, хизаар болон автономито республикын 200 гаран хүнгэн атлет хабаадаһан байгаа.

Буряадай АССР-эй түлөөлэгшэд — спортын мастерта кандидат Григорий Черных 5000 метрэй зайда 14 минута 26 секунда саг харуулжа, дүрбэдэхи һуури эзэлбэ. Сергей Закиров 1500 метрэй зайе 3 минута 52 секунда соо гаталжа, эрхим зургаанай тоодо ороһон байха юм.

☆ Хүнгэн атлетикээр Эрхүүгэй областиин түрүү һуури эзэлхын түлөө нээмэл мүрысөөндэ Буряадай Спортын мэргэжэл дээшэлүүлхэ һургуулиин түлөөлэгшэд хабаадаһан байгаа.

Эндэ С. Закиров 1500 метрые — 3 минута 52 секунда, Олег Утенков 400 метрые 50,4 секунда соо гаталжа, дүрбэдэхи һууринуудые эзэлбэ.

Б. МИРОМАНОВ.

ХҮДЭЛМЭРИШЭД АМАРНА

Ленинэй орденто локомотив-вагон заһабарилгын заводой профком хүдэлмэришэдэй амарха ба бэеэ аргалуулха хэрэгтэ ехэхэн анхарал оролдолго хандуулжа байдаг. Гурбан зуугаад хүдэлмэришэн холо, ойрын аяншалгада ябажа, хизаар оронойнгоо түүхэтэ газарнуудтай танилсажа ерэнхэй. Сентябрь һарада заводоймнай хорин табан хүн Дунда Азиин үзэсхэлэнтэ городуудаар аяншалхаяа мордохо юм. Тиихэдэ Геленджик, Анапа, Алушта, Боржоми мэтын бүхэсоюзна амаралтын газарнуудта ошожо, долоон зуугаад хүн бэеэ аргалуулба.

Хүдэлмэришэд заводто дүтэхэн оршодог санатори-профилакторидоо дуратай: жэлэй эхинһээ мянгаад хүн эндэ ерэжэ, бэеэ аргалуулаа, амараашье. Мүн «Котокель» гэжэ амаралтын газарта заводойхид гэр бүлөөрөө ошожо амараа юм. Социалис мүрысөөнэй дүнгүүдээр илаһан В. И. Глазуновой (локомотив-хабсаралгын цех) ба А. И. Милованцевай (электромашинын цех) бригаданууд «Байкальский прибой» гэжэ аяншалагшадай баазада амараа.

З. ШЕВЦОВА.

МАНАЙ АДРЕС, ТЕЛЕФОНУУД: ИНДЕКС 670000

УЛАН-УДЭ, ул. КАЛАНДАРИШВИЛИ, 23, редактор — 2-50-96, приемная — 2-54-54, зам. редактора — 2-68-08, зам. редактора — 2-62-62, отв. секретарь — 2-50-52, секретариат — 2-66-76, отделы: партийной жизни — 2-34-05, пропаганды — 2-56-23, промышленности и строительства — 2-61-35, сельского хозяйства — 2-64-36, 2-63-86, советского строительства и быта — 2-69-58, культуры и школ — 2-60-21, 2-57-63, информации — 2-60-91, переводов — 2-54-93, писем и селькоров — 2-67-81, корректорская — 2-33-61, выпускающие — 2-35-95. Собственные корреспонденты: п. Баргузин — 91-1-44, г. Закаменск — 34-33, п. Кырен — 91-7-18, г. Северобайкальск — 35-73, п. Хоринск — 55-6-99.

Республиканская типография ...ственного комитета Бурятской ... делам издательств, полиграфи... ной торговли г. Улан-Удэ ул. Л... Н-03612. Заказ № 7. Индекс